

3. AUDIOVISUAALVALDKOND: FILM ja VIDEO

➤ põhitegevusala

- kinofilmide ja videote tootjad
- telesaadete tootjad
- kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelejad
- kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad kinodele ning telejaamadele
- kinofilmide ja videote linastajad

2015. a

Ettevõtete/asutuste arv:	635
Töötajate arv:	1 196
Tulu (mln eurot):	75,8

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
3.1. PAKKUMINE	6
3.1.1 FILMI JA VIDEO SEKTORIS LOOVISIKUTE, ETTEVÕTETE JA TÖÖTAJATE ARV	6
3.1.2. TURU MAHT	8
3.1.3. VÄLISKAUBANDUS	12
3.1.4. JUHTIVAD ETTEVÕTTED	16
3.2. NÕUDLUS	22
3.2.1. KINODES FILMIDE VAATAJATE ARV	22
3.2.2. AVALIKU SEKTORI HUVID	24
3.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA	26
3.3.1. FINANTSEERIMINE JA RIIKLIKUD TOETUSMEETMED	26
3.3.2. ORGANISEERITUS	32
3.3.3. SEOSD TEISTE MAJANDUSHARUDEGA JA LOOMEMAJANDUSE VALDKONDADEGA	33
3.4. HARIDUS	35
3.5. FILMIVALDKONNA TUGEVED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD	36
3.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS	38
3.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD	43
LISA 3.1. Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmise valdkonna tegevused Eesti majandus- tegevuse klassifikaatori (EMTAK) järgi	44

SISSEJUHATUS

Käesoleva peatüki eesmärk on anda ülevaade filmi ja video sektorist 2015. aasta seisuga. Võimalusel on kaasatud varasemad aastad (2011-2014) ja tehtud võrdlev sissevaade 2016. ja 2017. aastasse. Majanduslikest näitajatest analüüsitakse filmi ja video sektori ettevõtete tegevust, nende filmi- ja videoproduksiooni, töötajate arvu, müügitulu, rakendatud riiklikke toetusmeetmeid jm näitajaid. Töös kirjeldatakse valdkonna turumahtu (valminud Eesti filmide arv, Eesti kinolevis näidatud filmide koguarv jms) ning tuuakse välja juhtivad ettevõtted müügitulu järgi 2015. aasta seisuga. Ka antakse ülevaade filmide vaadatavusest kinos ja tehakse Eesti filmikunsti lühike arenguproгноos 3-5 aastaks.

Uuring vaatab filmi- ja videotootmise ning -levi valdkondi vastavalt EMTAKi audiovisuaalvaldkonna ettevõtete klassifikaatorile, millega on ettevõtted jagatud viide sektorisse:

- kinofilmide ja videote tootmine (EMTAK 59111),
- telesaadete tootmine (EMTAK 59112),
- kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad (EMTAK 59121),
- kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine (EMTAK 59131),
- kinofilmide linastamine (EMTAK 59141) (vt LISA 1).

Samas on tavaline, et ettevõttel on mitu tegevusala ja need on omavahel põimunud. Filmi- ja/või videotootmise valdkonnas tegutsev tootmisfirma teeb sageli nii ühte kui ka teist, st toodab filme, videoid ja telesaateid, levitab neid ja pakub ka järeltootmist. Siiski on ka kitsalt spetsialiseerunud ettevõtteid, ning selgemalt on määratletud kinofilmide linastajad, kelleks on valdavalt suurte püsikinode omanikud. Uuringus on tuginetud Äriregistri, Statistikaameti, Eesti Filmi Instituudi, Kultuuriministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Rahandusministeeriumi andmetele ja allikmaterjalidele, mida kokku koondades on loodud valdkonna üldpilt.

LÜHIKOKKUVÕTE

Äriregistri andmetel oli Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi ja video sektoris 2015. aastal 636 ettevõtet, kus töötas 833 inimest. Kuigi ettevõtete arv selles sektoris võrreldes 2011. aastaga suurenes, siis töötajate arv vähenes võrreldes 2011. aastaga ligi 13,6%. 2011. aastal töötas valdkonna 347 ettevõttes 964 inimest.

Tunnuslik oli seegi, et suures osas registreeritud ettevõtteis ei olnud kas ühtegi palgalist töötajat või neid oli vaid üks. Ühtegi töötajat ei olnud (Äriregistri andmeil) 2015. aastal palgal 313 ettevõttes ja 209 ettevõttes oli neid vaid üks.

Suurimad tööandjad kogu sektoris olid 2015. aastal kinod: Forum Cinemas AS (82 töötajat) ja Solaris Kino OÜ (38 töötajat). Rohkem kui 20 töötajat oli ettevõtteis Avakosmos OÜ, Nukufilm OÜ, Cinamon Operations Estonia OÜ ja Eesti Joonisfilm OÜ.

Võrreldes 2011. aastaga kasvas sektori müügitulu 78%. Kõige kiiremini kasvasid kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine (EMTAK 59111) ning kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele (EMTAK 59131), vastavalt 140% ja 141%. Kõige kasumlikum oli 2015. aasta andmeil kinofilmide linastamine (EMTAK 59141) ning videote ja telesaadete tootmine (EMTAK 59111).

Kinofilmide ja videote tootmine

Väljaande Films, Facts & Figures 2017 andmetel toodeti Eestis 2015. aastal 63 ja 2016. aastal kokku 40 erineva pikkuses ja žanris filmi. Võrreldes 2015. aastaga filmitoodang 2016. aastal langes, pikkade mängufilmide arvestuses toodeti 2016. aastal küll 3 filmi rohkem, kuid üldises arvestuses 23 filmi vähem.

Statistikaameti andmeil näidati 2015. aastal kinodes 64 Eesti filmi ja 2016. aastal 21 filmi. 2015. aastal oli kodumaisel filmil Eesti kinodes veidi enam kui 350 tuhat vaatajat ja 2016. aastal 347 tuhat vaatajat.

Telesaadete tootmine

2015. aastal toodeti Statistikaameti andmeil telesaateid ja muud audiovisuaalset toodangut kokku 462 nimetust kestvusega 21 706 minuti, millest 449 nimetust oli algupärane Eesti toodang, ning 2016. aastal 564 nimetust kestvusega 18 433 minutit, millest 526 nimetust oli algupärane Eesti toodang. Kui nimetuste arv võrreldes 2015. aastaga kasvas, siis ajalise mahu arvestuses kogu toodangu maht vähenes 15% (2015 – 21,7 tuhat minutit ja 2016 – 18,4 tuhat minutit).

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmine

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmise tegevustega tegeles 2015. aastal 111 ja 2016. aastal kokku 112 ettevõtet. Nende ettevõtete tegevuste hulka kuuluvad montaaž, subtitreerimine, kinofilmilindi ilmutamine ja töötlemine, filmilaborite tegevus, arvutigraafika, animatsiooni ja visuaalsete eriefektide loomine, animafilmide erilaborite tegevus, värvikorrektsioon, helitoimetamine ja kujundamine. Filmide järeltootjate kogumüügitulu oli 2015. aastal 11,2 miljonit ja 2016. aastal 7,4 miljonit eurot.

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamisega kinodele ja telejaamadele tegeles Äriregistri andmeil 2015. aastal 24 ja 2016. aastal 21 ettevõtet. 2015. aastal olid neist suurima müügituluga Estonian Theatrical Distribution OÜ 1,66 miljoni euroga ja 2016. aastal ACME Film OÜ 2,25 miljoni euroga.

Kinofilmide linastamine

2015. aastal tegutses Eestis alaliselt 11 püsikino ja 2016. aastal 12 püsikino. Statistikaameti andmeil näidati Eesti kinodes 2015. aastal kokku 379 ja 2016. aastal 377 filmi, neist Eesti filme vastavalt 64 ja 21. Ekraanide koguarv oli Eesti Filmi Instituudi andmeil 2015. aastal 81 ja 2016. aastal 87, neist digiekraanid vastavalt 56 ja 62.

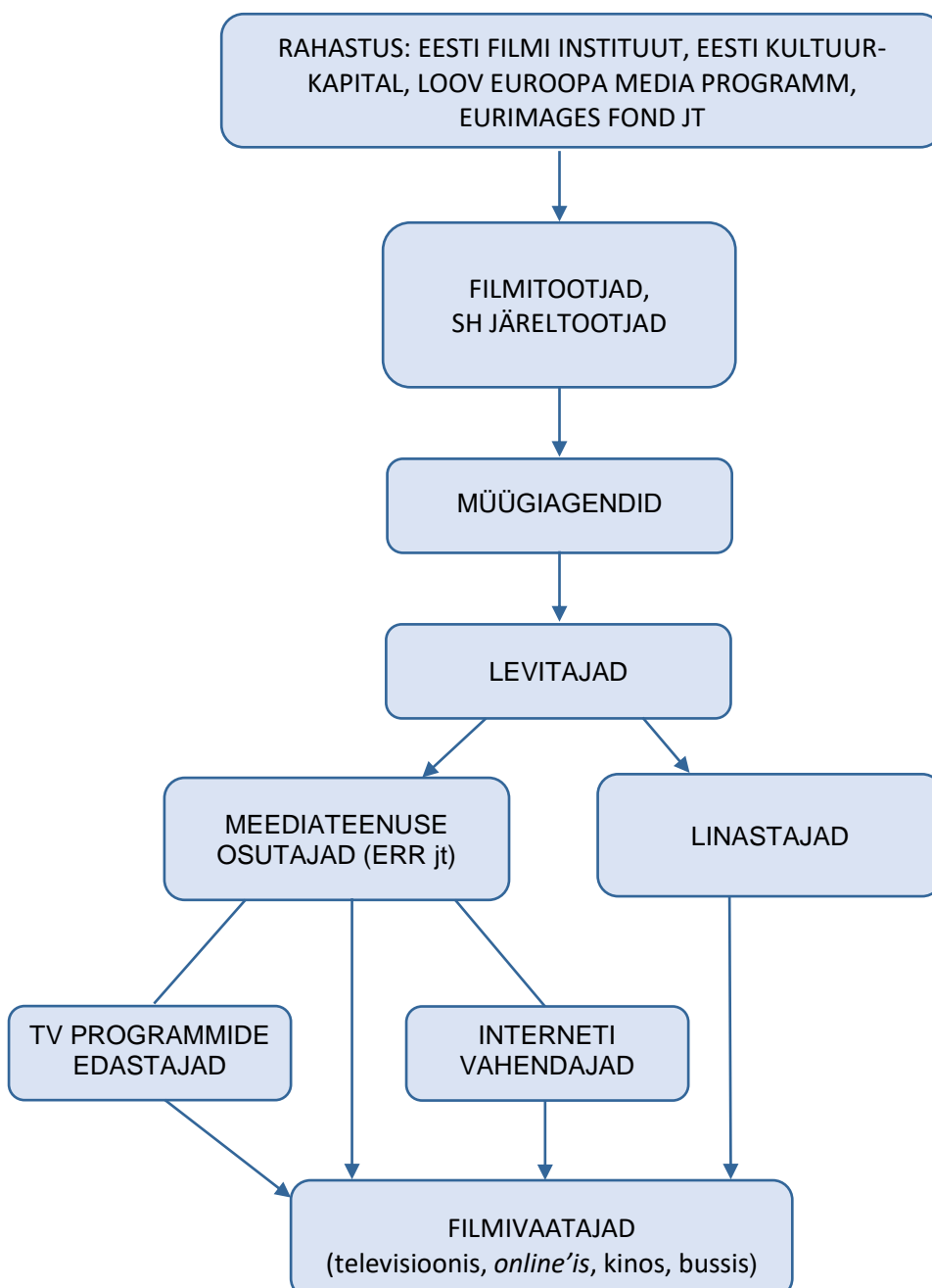
Istekohtade arv Eesti kinodes on pidevalt kasvanud: kui 2011. aastal oli istekohtade arv püsikinodes Eesti Filmi Instituudi andmeil kokku 6900, siis 2015. aastal oli see 6881, 2016. aastal 7536 ja 2017. aastal 8738. 2015. aasta seisuga oli kõige enam kohti Coca-Cola Plaza's (1896), Tallinna Solarises (1593), Tartu Cinamonis (693) ja kinos Kosmos IMAX (418). 2016. aastal lisandus Apollo kino Mustamäel 767 istekohaga. Kinodes filmide näitamisest saadud piletitulu oli 2015. aastal 15,6 mln eurot ja 2016. aastal 17,7 mln eurot. Keskmiselt maksis üks kinopilet 2015. aastal 5 ja 2016. aastal 5,4 eurot. Võrreldes 2011. aastaga, kui keskmine pileti hind oli 4 eurot, kerkis pileti hind 2015. aastaks 25% ja 2016. aastaks 35%.

3.1. PAKKUMINE

3.1.1 Filmi ja video sektoris loovisikute, ettevõtete ja töötajate arv

Filmi ja video sektor on valdkond, mis seob endaga nii loomingu- kui ka filmi ja videotootmise tehnilist ja administratiivset personali (järeltootjad, linastajad). Filmide ja videote tootmine on kollektiivset tegevust eeldav protsess, milles filmitootmisele järgneb filmide järeltootjate töö ja filmivaatajani jõuab see kunsti- ja filmide levitajate, linastajate kaasabil (kinoekraanidel) ning muul teel (teenused interneti keskkondades). Eestis (Euroopa filmikunstis laiemalt) sõltub filmide tootmine avaliku sektori rahalisest toetusest. Filmikunsti finantseerimisse on kaasatud nii riigieelarve kui ka erinevate fondide vahendid. Võtmeroll toetuste jagamisel Eestis on Eesti Filmi Instituudil (Joonis 3.1).

Joonis 3.1. Filmitootmise väärtusahel

Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi ja video sektoris oli 2015. aastal kokku 635 ettevõtet, millest 582 olid osaühingud, 51 mittetulundusühingud, 1 aktsiaselts, 1 sihtasutus, 1 täisühing ja 1 filmiühistu. Neis töötas kokku 1196 inimest, valdav enamik äriühingutes. MTÜ-des oli töötajaid 80. Keskmine töötajate arv ühes asutuses oli 1,9.

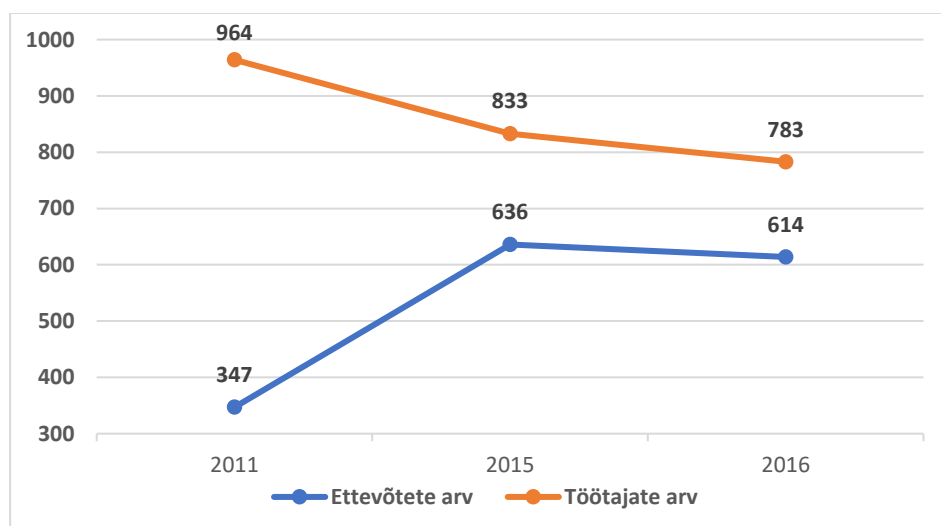
Kino- ja videofilmide tootjaid (EMTAK 59111) oli 383, telesaadete tootjaid (EMTAK 59112) oli 99, kino- ja videofilmide ning telesaadete järeltootmisega tegeles 111 äriettevõtet (EMTAK 59121), kino- ja videofilmide ja telesaadete levitajaid kinodele ning telejaamadele (EMTAK 59131) oli 24 ning kinofilmide linastajaid (EMTAK 59141) oli 18. (Tabel 3.1)

Tabel 3.1. Filmi ja video sektori äriettevõtete ja nende töötajate arv 2011, 2015 ja 2016

EMTAK kood	Põhitegevusala nimetus	Ettevõtete arv			Töötajate arv		
		2011	2015	2016	2011	2015	2016
5911	KINOFILMIDE, VIDEOTE JA TELESAADETEGA SEOTUD TEGEVUSALAD	347	635	614	964	833	783
59111	Kinofilmide ja videote tootmine	198	383	372	390	199	306
59112	Telesaadete tootmine	64	99	95	155	95	97
59121	Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad	63	111	112	160	147	121
59131	Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele	15	24	21	25	27	32
59141	Kinofilmide linastamine	7	18	14	234	212	227

Allikas: Äriregister

Joonis 3.2. Filmi ja video sektori äriettevõtete ja nende töötajate arv aastatel 2011, 2015 ja 2016

Allikas: Äriregister

Filmi ja video sektori ettevõtetes töötas 2015. aastal kokku 833 töötajat. Kuigi ettevõtete arv selles sektoris võrreldes 2011. aastaga suurenes, on töötajate arv samas vähenenud (Tabel 3.1, Joonis 3.2). Tunnuslik on seegi, et suures osas ettevõtteis ei olnud registreeritud kas ühtegi palgalist töötajat või neid oli vaid üks. Ühtegi töötajat ei olnud 2015. aastal palgal 313 ettevõttes ja 209 ettevõttes oli neid vaid üks,

2016. aastal polnud ühtegi inimest palgal 221 ettevõttes ja 165 ettevõttes oli neid vaid üks. Kuna igas toimivas ettevõttes teeb tööd vähemasti üks inimene, oli sektori töötajate hinnanguline arv 2015. aastal 1196 ja 2016. aastal 1004.

2015. aastal olid selle sektori suurimad tööandjad kinod: Forum Cinemas AS (82 töötajat), Solaris Kino OÜ (38 töötajat) ja Apollo Kino OÜ (33 töötajat). Kokku oli kinofilmide linastamisega seotud 212 inimest. Kinofilmide ja videote tootmisega oli ametis 199 inimest ning nende tootmisjärgsete tegevustega 147 inimest. Keskmiselt töötas 2015. aastal filmi ja video sektoris 1,31 inimest ettevõtte kohta. Võrreldes 2011. aastaga vähenes kogu sektori töötajate arv 2015. aastaks 13,6%.

3.1.2. Turu maht

Väljaande Baltic Films, Facts & Figures 2017¹ andmetel toodeti Eestis 2015. aastal 63 ja 2016. aastal kokku 40 erineva pikkuse ja žanrimääratlusega filmi. Võrreldes 2015. aastaga filmitoodang langes, pikkade mängufilmide arvestuses toodeti 2016. aastal Baltic Films, Facts & Figures andmeil küll 3 pikka filmi rohkem kui 2015. aastal, kuid üldises arvestuses 23 filmi vähem (tabel 3.2).

Tabel 3.2. Kõik Eestis toodetud filmid 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
KOKKU	56	44	49	63	40
Pikad mängufilmid	10	7	6	7	10
Animafilmid	8	7	8	5	8
Dokumentaalfilmid	34	30	28	43	21
Lühimängufilmid	4	2	7	8	1

Allikas: Eesti Filmi Instituut, Films Facts & Figures 2017

Nii 2015. kui ka 2016. aastal Eestis kinodes näidatud pikkadest filmidest oli enamik välismaist päritolu. 2015. aastal näidatud 379-st filmist oli Eesti päritolu 64 (17%) ja 2016. aastal näidatud 377-st filmist 21 filmi ehk 5,5% (tabel 3.3).

Tabel 3.3. Eestis näidatud Eesti ja imporditud pikkade kinofilmide koguarv 2011.–2016²

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Filmid kokku	301	332	376	353	379	377
Eesti filmid	40	28	50	28	64	21
Imporditud filmid	261	304	326	325	315	356

Allikas: Statistikaamet

¹ *Baltic Films. Facts & Figures 2017*. <http://filmi.ee/wordpress/wp-content/uploads/2017/02/FF-2017-web.pdf> (15.11.2017)

² Eesti Filmi Instituudi andmed ja Statistikaameti andmed esitatud tabelites võivad erineda, kuna neid on kogutud erinevate meetodite alusel. Statistikaamet kasutab Eesti Filmi Instituudi andmeid alates 2014. aastast.

Lisaks kinolevile oli filme võimalik vaadata tellitava audiovisuaalse teenusena kas arvuti või televiisori vahendusel. Suurimad videolaenutusteenuse pakujad Eesti turul olid Telia Eesti AS ja Starman AS (liitus 2017. aastal Elisa Eesti ASiga). Kinoleviga konkureerisid ka kõik telekanalid, mis võimaldasid järelvaadata juba eetris olnud saateid ja muud interneti vahendusel toimivad videolaenutuskeskkonnad nagu Netflix, Amazon Prime Video, Vifi jt.

Kinolevi

2015. aastal tegutses Eestis alaliselt 11 ja 2016. aastal 12 püsikino. Kõikide kinopunktide ekraanide koguarv oli vastavalt 81 ja 87, millest digiekraane vastavalt 56 ja 62 (tabel 3.4).

Tabel 3.4. Kinode ja ekraanide arv 2012-2016

Aasta	2012	2013	2014	2015	2016
Ekraanide koguarv	45	45	48	49	50
Kinode arv	10	10	11	11	12
Kobarkinod	3	3	3	3	4
Ekraanid kokku	70	70	81	81	87
3D ekraanid	18	21	26	27	33
Digiekraanid	18	29	51	56	62

Allikas: Eesti Filmi Instituut, Creative Europe Media 2017

Kokku näidati Eesti kinodes 2015. aastal 276 uut filmi (neist 18 Eesti filmi) ja koos varasematega kokku 379 filmi, neist Eesti filme 64 (tabelid 3.5 ja 3.6).

Tabel 3.5. Eestis näidatud uued filmid ja vaatajate arv ning piletitulu aastal 2015

Riigid / uued	Filmide arv	Vaatajaid (tuhat)	Piletitulu (tuhat)	% vaatajaist
Eesti	32	333	1 363	11,3
Euroopa	113	651	3 185	22,0
USA	119	1 914	10 032	64,7
Muu maailm	12	59	306	2,0
KOKKU	276	2 958	14 887	100

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Tabel 3.6. Eestis näidatud kõik filmid, vaatajate arv ja piletitulu aastal 2015

Riigid/kokku	Filmide arv	Vaatajaid (tuhat)	Piletitulu (mln)	% vaatajaist
Eesti	64	351	1 435	11,3
Euroopa	159	701	3 410	22,7
USA	140	1 962	10 264	63,4
Muu maailm	16	79	457	2,6
KOKKU	379	3 093	15 567	100

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Kinodes filmide näitamisest saadud piletitulu oli 2015. aastal ligi 15,6 mln ja 2016. aastal 17,7 mln eurot (tabel 3.7)

Tabel 3.7. Piletitulu aastatel 2012-2016

Aasta	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Näidatud filmide arv	395	376	353	379	377	355
Külastuste arv (tuh)	2 587	2 559	2 600	3 093	3 291	3 510
Piletitulu (tuhat eurot)	11 429	11 810	12 755	15 567	17 665	19 400

Allikas: Eesti Filmi Instituut, Creative Europe Media 2017

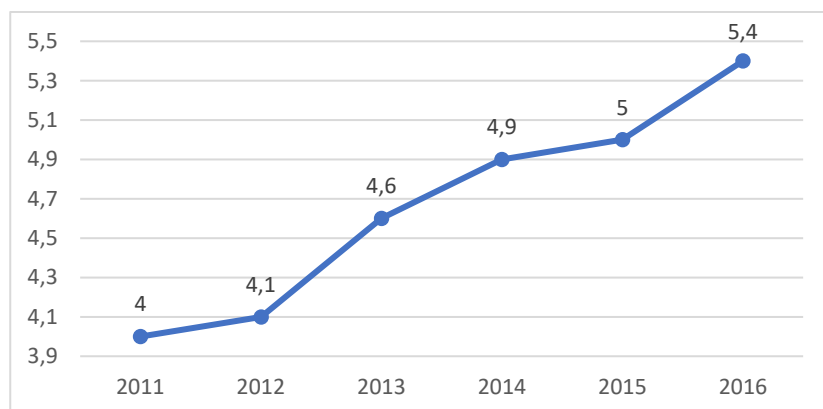
Keskmiselt maksis üks kinopilet³ 2015. aastal 5 eurot. Võrreldes 2011. aastaga, kui keskmine pileti hind oli 4 eurot, kerkis pileti hind 2015. aastaks 25% ja 2016. aastaks 35% (tabel 3.8, joonis 3.3).

Tabel 3.8. Keskmine kinopileti hind aastatel 2011-2016 (eurot)

Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Keskmine pileti hind, eurot	4	4,1	4,6	4,9	5	5,4
Muutus võrreldes 2011. aastaga, %	x	2,5	15	22,5	25	35

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3.3. Keskmine kinopileti hind aastatel 2011-2016 (eurot)

Allikas: Statistikaamet

Istekohtade arv Eesti kinodes on üldkokkuvõttes kasvanud: kui 2011. aastal oli püsivalt tegutsevates kinodes istekohti kokku 6900, siis 2015. aastal oli neid 6881, 2016. aastal 7536 ja 2017. aastal 8738 (tabel 3.9). Kõige enam kohti oli 2015. aastal Coca-Cola Plaza's (1896), Tallinna Solarises (1593), Tartu Cinamonis (693) ja Tallinna kinos Kosmos IMAX (418). Alates 2016. aastast tegutseb ka 767 istekohaga Mustamäe kino Apollo.⁴

Tabel 3.9. Istekohtade arv Eesti püsikinode arvestuses

2011	2013	2014	2015	2016	2017
6900	5916	7345	6881	7536	8738

Allikas: Eesti Filmi Instituut

³ Piletitulu eurodes, mis on jagatud müüdud piletite koguarvuga.

⁴ Eesti Filmi Instituudi andmed.

Telesaadete ja muu audiovisuaalse materjali tootmine

2015. aastal toodeti Statistikaameti andmeil telesaateid ja muud audiovisuaalset toodangut kokku 462 nimetust kestvusega 21 702 minutit ning 2016. aastal 564 nimetust kestvusega 18 433 minutit (tabel 3.10). Neist Eesti omatoodang oli vastavalt 449 ja 526 nimetust. Kui nimetuste arv 2015. aastaga võrreldes kasvas, siis ajalise mahu arvestuses kogu toodangu maht vähenes 15% (2015 – 21,7 tuhat minutit ja 2016 – 18,4 tuhat minutit). Vähenemine toimus 6,4% ulatuses ka sarisaadete ja seriaalide osade arvestuses (2015 – 950 osa ja 2016 – 889 osa). Suurima mahu moodustasid 2016. aastal sarisaated (10,4 tuhat minutit) ja spordi-, muusika- ja muude sündmuste ülekanded (5,1 tuhat minutit).

Tabel 3.10. Telesaated ja muu audiovisuaalne toodang aastatel 2015 ja 2016

	Nimetused kokku	Eesti algupärandid	Välismaise litsentsi alusel valminud toodang	Osade arv	Kestus kokku, minutit	Nimetused kokku	Eesti algupärandid	Välismaise litsentsi alusel valminud toodang	Osad	Kestus kokku, minutit
Kokku	462	449	13	950	21 702	564	526	38	889	18 433
Animasari	0	0	0	0	0	2	1	1	2	22
Eestis toodetud spordi-, muusika- vm sündmuse ülekanne	19	19	0	22	3 601	6	6	0	60	5100
Lavastuslik seriaal	17	4	13	25	52	53	35	18	100	1 735
Sarisaade	335	335	0	616	4 149	453	435	18	663	10 388
Üksiksaade	87	87	0	281	13 760	46	45	1	48	402
Lastesaade	1	1	0	3	61	1	1	0	12	638
Noortesaade	3	3	0	3	79	3	3	0	4	148

Allikas: Statistikaamet

Filmi ja video sektori müügitulu

Võrreldes 2011. aastaga kasvas video sektori müügitulu 2015. aastaks 78%. 2016. aastal toimus valdkonnas samas (võrreldes 2015. aastaga) 1,1%-line langus.

Kõige kasumlikum oli 2015. ja 2016. aasta andmeil kinofilmide linastamine (EMTAK 59141) ning kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine (EMTAK 59111), kus aastane müügitulu jäi mõlemal aastal vahemikku 22-25 mln eurot, ning ka telesaadete tootmine (EMTAK 59112), kus müügitulu ületas mõlemal aastal 12 mln eurot. Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad (EMTAK 59121) ja kinofilmide, videote ning telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele (EMTAK 59131) olid aga languses (tabel 3.11).

Tabel 3.11. Filmi ja video sektori äriettevõtete müügitulu 2011, 2015 ja 2016 (tuhat eurot)

EMTAK kood	Põhitegevusala nimetus	2011	2015	2016	Muutus 2015/11 (%)
591	KINOFILMIDE, VIDEOTE JA TELESAADETEGA SEOTUD TEGEVUSALAD	42 630	75 831	74 982	78
59111	Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine	9 470	22 701	24 938	140
59112	Telesaadete tootmine	7 340	12 244	12 169	67
59121	Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad	8 960	11 229	7 411	25
59131	Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele	3 030	7 312	6 306	141
59141	Kinofilmide linastamine	13 830	22 345	24 158	62

Allikas: Äriregister

Tabel 3.12. Ettevõtete arv müügitulu järgi aastatel 2015 ja 2016

Müügitulu (eurot)	Ettevõtete arv 2015	%	Ettevõtete arv 2016	%
1 000 000 – 10 000 000	17	3	17	3
100 000 – 1 000 000	78	12	69	11
10 000 – 100 000	300	47	305	50
1 – 10 000	228	36	208	34
0	13	2	15	2
KOKKU	636		614	

Allikas: Äriregister

Kogu sektori müügitulu oli 2015. aastal 75,8 miljon eurot ja 2016. aastal 74,9 miljon eurot. Sellest MTÜ-de müügitulu oli 2015. aastal 3,1 mln eurot ja 2016. aastal 2,5 mln eurot. Tulu ühe ettevõtte kohta oli 119,4 tuhat eurot ja ühe töötaja kohta oli 63 tuhat eurot. Valdava osa moodustasid ettevõtted, mille müügitulu oli 10 tuhat kuni 100 tuhat eurot ning kuni 10 tuhat eurot. Vaid 17 ettevõtet teenisid müügitulu rohkem kui 1 miljon eurot (tabel 3.12). Suurima müügituluga oli nii 2015. aastal kui ka 2016. aastal Forum Cinemas AS vastavalt 10,5 ja 10 miljoni euroga.

3.1.3. Väliskaubandus

Eksport

Eesti filmid levivad maailma erinevate riikide kinos, televisioonis, televisiooni videolaenutuses, DVD-del ja internetis. Detailsed andmed Eestis toodetud filmide ja litsentside välisriikide kino- ja televisisse müügi kohta Eestis puuduvad.

Äriregistri andmetel said 2015. aastal ekspordist tulu kogu valdkonnas 95 ettevõtet kokku 11,1 mln eurot ja 2016. aastal 80 ettevõtet 4,9 mln eurot. Enamik neist ettevõttest tegelevad filmide tootmise või järeeltootmisega. 2015. aastal olid edukamad kinofilmide, videote ja telesaadete järeeltootmisega tegelev

SDI Media Estonia OÜ (4,4 mln eurot) ning kinofilmide ja videote tootja Nafta Films OÜ (1,8 mln eurot). Samad ettevõtted olid edukad ka 2016. aastal, kui Nafta Films OÜ eksporditulu oli ligi 1,3 mln eurot ja SDI Media Estonia OÜ eksporditulu 528 tuhat eurot (tabel 3.13).

Tabel 3.13. Ettevõtete TOP 10 eksporditulu järgi 2015/2016 (tuhat eurot)

2015		2016	
Ettevõtte	Eksporditulu	Ettevõtte	Eksporditulu
1 SDI Media Estonia OÜ	4 441	Nafta Films OÜ	1 261
2 Nafta Films OÜ	1 836	SDI Media Estonia OÜ	528
3 Ho Broadcasting Estonia OÜ	1 171	Kids Network Television OÜ	443
4 Aurum Distribution OÜ	1 048	Zelm OÜ	299
5 Stellar Film OÜ	250	A Film Eesti OÜ	276
6 Kids Network Television OÜ	206	Stellar Film OÜ	253
7 Nukufilm OÜ	182	Orbital Vox Stuudiod OÜ	213
8 A Film Eesti OÜ	174	OÜ Osakond	157
9 Orbital Vox Stuudiod OÜ	171	BestFilm.eu OÜ	121
10 Tolm OÜ	166	Seagull Films OÜ	121

Allikas: Äriregister

2015. aastal teenisid enam kui miljonilist eksporditulu 3 ja 2016. aastal 1 ettevõtte(t). Enamik ettevõtteid teenis eksporditulu mõlemal aastal alla kümne tuhande euro (tabel 3.14).

Tabel 3.14. Ettevõtete arv ja osakaal eksporditulu järgi 2015/2016

Ekspordi tulu (tuhat eurot)	2015	%	2016	%
1 000 000 -10 000 000	4	4	1	1
100 000 – 1 000 000	10	11	11	14
10 000 - 100 000	27	28	25	31
1 - 10 000	54	57	43	54
KOKKU EKSPORTIVAID ETTEVÕTTEID	95		80	

Allikas: Äriregister

Statistikaameti andmeil osutati audiovisuaalseid teenuseid⁵ välisettevõtetele 2015. aastal 174 tuhande euro ulatuses ja 2016. aastal 88 tuhande euro ulatuses. Teenuste arv oli vastavalt 22 ja 88. Kui summaarselt teeniti tulu 2016. aastal 49,5% vähem kui 2015. aastal, siis osutatud teenuste arv kasvas ligi 7,5 korda (tabel 3.15).

⁵ Välisettevõtetele osutatud filmi- või teleteenus – filmi- või teletoodangu tootmise või järeltootmise teenus, mille eest tasub välisettevõtte ja millega ei kaasne teenust osutavale Eesti ettevõttele varalisi õigusi.

Tabel 3.15. Välisettevõttele osutatud audiovisuaalsed teenused

	2015		2016	
	Osutatud teenuste arv	Summa (tuhat eurot)	Osutatud teenuste arv	Summa (tuhat eurot)
Kokku	22	174,2	163	88,0
Animasari	2	2,5	1	12,9
Eestis toodetud spordi-, muusika- vm sündmuse ülekanne	0	0	13	2,2
Lavastuslik seriaal	9	163,8	52	10,8
Sarisaade	0	0	77	58,1
Üksiksaade	11	7,9	20	4,0

Allikas: Statistikaamet

Eesti filmikunsti turundus välisriikides

Eesti filmide turundamisel saab välja tuua kolm aspekti – osalemine filmiturgudel ja kaastootmisfoorumitel, Eesti filmide valituks osutumine rahvusvaheliste filmifestivalide programmides ja Eesti filmide kommertslevi eri platvormidel (digiplatvormid, kinolevi, telelevi).

Kolm suurimat turgu Eesti filmide ja projektide tutvustamiseks on Berliini ja Cannes'i filmiturud ning PÖFFi Industry@Tallinna ja Baltic Eventi kaastootmisturg. Berliinis ja Cannes'i korraldatakse filmidele turulinastusi ja Baltic Eventil korraldatakse samuti filmide turulinastusi ning esitletakse töösolevaid projekte. Lisaks osaletakse ka väiksematel kaastootmisfoorumitel ja -turgudel ning filme esitletakse European Film Promotion'i organisatsiooni kaasabil.

Festivalilevi seisukohalt olid 2016. aasta olulisemad saavutused Eesti filmide osalemine nn A-klassi festivalidel Veneetsias, Karlovy Vary's, San Sebastianis ja ka Tribecal (New York) ning animafilmi osalemine Annecy filmifestivalil ja dokumentaalfilmide valimine IDFA programmi.

Eesti esitas 2016. aastal võõrkeelse filmi Oscari valikusse mängufilmi "Ema" ja EFI toetas kampaaniat läbi loomemajanduse meetme.

2016. aastal jõudsid rahvusvahelisse kinolevisse mängufilmid "Vehkleja", "Risttuules" ja "1944". Mängufilm "Nullpunkt" jõudis Esimese Eesti filmina suurematele digiplatvormidele (iTunes, GooglePlay, Amazon, Vimeo jt), olles kättesaadav 24 territooriumil

Import

2015. aastal imporditi⁶ Statistikaameti andmetel Eestisse kinodes näitamiseks kokku 244 ja 2016. aastal 260 pikka filmi (tabel 3.16). Eesti kinolevisse jõudnud pikkadest filmidest olid 2015. aastal 49% Ameerika Ühendriikide, 46% Euroopa riikide ja 5% muude riikide filmid (joonised 3.4 ja 3.5).

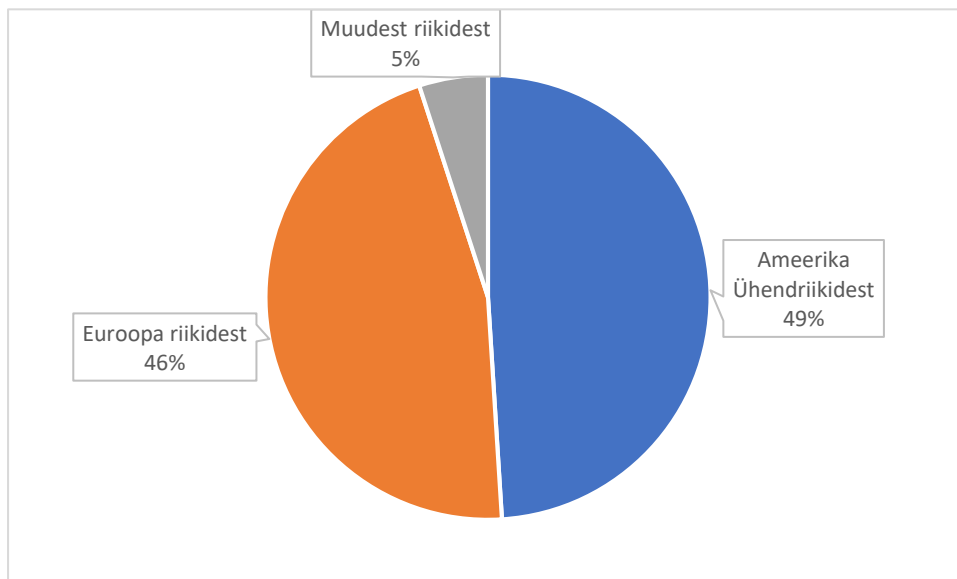
⁶ Imporditud filmid – kinodes näitamiseks imporditud ja aruandeaastal esimest korda linastunud filmid. Statistikaameti poolt on arvestatud kinodes kommertseesmärgil näidatud pikki filme.

Tabel 3.16. Pikkade filmide import 2011-2016 (filmide arv)

Päritolu	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Imporditud filmid kokku	196	245	210	222	244	260
Ameerika Ühendriikidest	116	122	98	108	119	111
Euroopa riikidest	73	108	85	101	113	136
Muudest riikidest	7	15	10	134	12	13

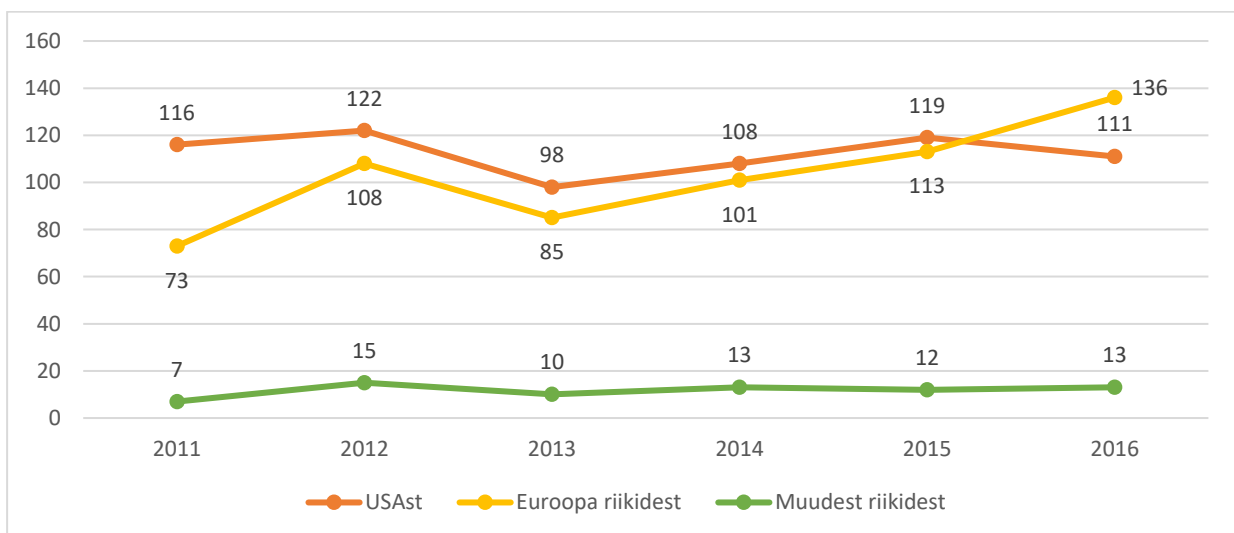
Allikas: Statistikaamet

Joonis 3.4. Pikkade filmide import riigiti aastal 2015

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3.5. Pikkade filmide import: trendid 2011-2016 (filmide arv)

Allikas: Statistikaamet

Eestis puuduvad ametlikud andmed välisriikidest Eestisse imporditud filmide tehingumahust. Hinnata ja võrrelda saab vaid imporditud filmide piletitulu Eestis. Kokku moodustas sisse ostetud uute filmide piletitulu 2015. aastal 13,5 miljonit eurot, millest Ameerika Ühendriikide filmid teenisid 10 miljonit, Euroopa filmid 3,2 ja muu maailma filmid 300 tuhat eurot piletitulu (tabel 3.17).

Tabel 3.17. Imporditud uute filmide arv ja piletitulu piirkonniti aastal 2015

Riik/regioon	Filmide arv	Piletitulu (mln eurot)	Vaatajate arv (tuhat)	Vaatajaid, %
Euroopa	113	3,2	651	25
Ameerika Ühendriigid	119	10,0	1914	73
Muu maailm	12	0,3	59	2
KOKKU	244	13,5	2624	100

Allikas: Eesti Filmi Instituut

3.1.4. Juhtivad ettevõtted

Eesti filmi ja video sektori ning filmilevi kogu sektori (EMTAK 59111, 59112, 59121, 59131, 59141) suurima müügituluga ettevõtted 2015. ja 2016. aastal olid valdavalt need, mis tegelesid kinofilmide linastamisega (EMTAK 59141). Neist suurima müügituluga oli nii 2015. kui ka 2016. aastal Forum Cinemas AS ja tema kõrval 2016. aastal ka Apollo Kino OÜ. 2016. aastal jõudis oma müügitulult esikümnesse MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival, mis kõneleb selle festivali edust. Võrreldes 2015. aasta müügituluga 1,52 miljonit eurot kasvas MTÜ Pimedate Ööde Filmifestivali müügitulu 2016. aastal 1,64 miljoni euroni (kasv 7,9%). Edukad olid ka kinofilmide, videote ja telesaadete järeletootmisega tegelev SDI Media Estonia OÜ ja kinofilmide ja videote tootmisega tegelev Dreamart-8 OÜ (tabel 3.18).

Tabel 3.18. Eesti filmi ja video sektori kõigi ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2015 ja 2016

2015		2016	
Ettevõtte	Müügitulu (mln)	Ettevõtte	Müügitulu (mln)
1 Forum Cinemas AS	10,5	Forum Cinemas AS	9,9
2 SDI Media Estonia OÜ	4,7	Apollo Kino OÜ	5,6
3 Solaris Kino OÜ	3,7	Dreamart-8 OÜ	4,3
4 Cinamon Operations Estonia OÜ	2,7	Solaris Kino OÜ	3,0
5 Nordic Project Management OÜ	2,6	Cinamon Operations Estonia OÜ	2,9
6 Nafta Films OÜ	2,3	Nordic Project Management OÜ	2,7
7 Balti Video OÜ	1,7	ACME Film OÜ	2,3
8 Estonian Theatrical Distribution OÜ	1,7	Baltic Creative Productions OÜ	2,1
9 Ruudu Produtsendid OÜ	1,6	Taska Film OÜ	1,7
10 ACME Film OÜ	1,6	MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival	1,6
KOKKU TOP 10	33,1	KOKKU TOP 10	36,1

Allikas: Äriregister

Kinofilmide ja videote tootmine

Äriregistri andmetel oli Eestis 2015. aastal 482 ja 2016. aastal 466 filmi-, video- ja telesaadete tootmisettevõtet (EMTAK 59111 ja 59112). Kokku moodustas end filmi ja videotootjatena deklareerinud ettevõtete müügitulu 2015. aastal 35 mln eurot 2016. aastal ligi 37 mln eurot.

2015. aastal olid suurima müügituluga ettevõtted Nordic Project Management OÜ (2,7 mln) ja Nafta Films OÜ (2,3 mln), 2016. aastal Dreamart-8 OÜ (4,3 mln) ja Nordic Project Management OÜ (2,7 mln, tabel 3.19).

Tabel 3.19. Kinofilmide ja videote tootjate (EMTAK 59111, 59112) TOP 10 müügitulu järgi 2015 ja 2016

2015			2016	
	Ettevõtte	Müügitulu (mln)	Ettevõtte	Müügitulu (mln)
1	Nordic Project Management OÜ	2,7	Dreamart-8 OÜ	4,3
2	Nafta Films OÜ	2,3	Nordic Project Management OÜ	2,7
3	Balti Video OÜ	1,7	Baltic Creative Productions OÜ	2,1
4	Ruudu Produutsendid OÜ	1,6	Taska Film OÜ	1,7
5	Münchhausen Productions OÜ	1,5	Ruudu Produutsendid OÜ	1,5
6	Allfilm OÜ	1,2	Nafta Films OÜ	1,5
7	Ho Broadcasting Estonia OÜ	1,2	Balti Video OÜ	1,3
8	Gordon Grupp OÜ	1,0	Kassikuld OÜ	1,2
9	OÜ Kassikuld	0,9	Gordon Grupp OÜ	1,0
10	Cuba Films OÜ	0,8	Allfilm OÜ	0,8
KOKKU TOP 10		14,9	KOKKU TOP 10	18,2

Allikas: Äriregister

2015. aastal oli suurima piletituluga Taska Film OÜ toodetud (režissöör Elmo Nüganen) mängufilm „1944“. Järgnesid Nafta Films OÜ (režissöör Margus Paju) „Supilinna salaselts“ ja Kopli Kinokompanii OÜ toodetud (režissöör Urmas Eero Liiv) „Must alpinist“ (tabel 3.20).

Tabel 3.20. Eesti filmide TOP 10 piletitulu järgi aastal 2015

	Filmi pealkiri	Tootja	Piletitulu (tuhat eurot)
1	1944	Taska Film OÜ	508,7
2	Supilinna salaselts	Nafta Films OÜ	325,0
3	Must alpinist	Kopli Kinokompanii OÜ	242,9
4	Vehkleja	Allfilm OÜ	169,9
6	Roukli	Filmiühistu Roukli TÜH	18,2
8	Sipelgapesa	Allfilm OÜ	18,0
5	Arvo Pärt - isegi kui ma kõik kaotan	Minor Film OÜ	17,4
7	Kristus elab Siberis	Film Tower Kuubis OÜ	15,4
9	Moest väljas	Homeless Bob Production OÜ	15,2
10	Emajõe veemaailm	Vesilind OÜ	8,1

Allikas: Eesti Filmi Instituut

2016. aasta suurima piletituluga Eesti filmidest oli esikohal Taska Film OÜ toodetud (režissöör René Vilbre) mängufilm „Klassikokkutulek“ enam kui ühe miljoni euroga. Järgnesid Kinosaurus Filmi (režissöör Triin Ruumet) mängufilm „Päevad, mis ajasid segadusse“ 335 tuhande euroga, Kopli Kinokompanii (režissöör Mart Kivastik) mängufilm „Õnn tuleb magades“ ligi 78 tuhande euroga, Allfilmi (režissöör Toomas Hussar) mängufilm „Luuraja ja luuletaja“ ligi 74 tuhande euroga ja LuxFilmi (režissöör Anu Aun) mängufilm „Polaarpoiss“ 67 tuhande euroga (tabel 3.21).

Tabel 3.21. Eesti filmide TOP 10 pileti müügitulu järgi 2016

	Tootja	Filmi pealkiri	Piletitulu (tuhat eurot)
1	Klassikokkutulek	Taska Film OÜ	1 030,2
2	Päevad, mis ajasid segadusse	Kinosaurus Film OÜ	335,1
3	Õnn tuleb magades	Kopli Kinokompanii OÜ	77,9
4	Luuraja ja luuletaja	Allfilm OÜ	73,7
5	Polaarpoiss	LuxFilm OÜ	67,2
6	Teesklejad	Amrion OÜ	59,9
7	Ameerika suvi	Alarahastatud Filmikompanii OÜ	45,0
8	Perekonna valed	Filmivabrik OÜ	41,7
9	Ema	Meteoriit OÜ	23,9
10	Punane varietee	Filmivabrik OÜ	2,7

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Juhtivad telesaadete tootjad

Eesti telesaadete ja teleseriaalide tootjaist olid 2015. ja 2016. aastal edukamad Balti Video OÜ (kaubamärk BEC), kelle tooteportfelli kuulusid sellised teleseriaalid ja saated nagu „Kättemaksukontor“, „Õnne 13“, „Võta või jäta“, „Ohtlik lend“, „Tantsud tähtedega“, „Kodu keset linna“ jt. OÜ Ruudu Produktendid paistis silma saatega „Su nägu kõlab tuttaval“ ja OÜ Kassikuld teleseriaalidega „Naabriplika“, „Ment“, „Romet ja Julia“, „Kalevipojad“ ja „Teravad mehed“. Gordon Grupp OÜ tooteportfelli kuulusid saated „Nädalalõpp Kanal 2ga“, „Kaks kanget“, „Minu mees suudab“ ja „Kuldvillak“, Thor Film OÜ mainekaim saade oli „Eesti mäng“ ETVs. OÜ Duubel 3 Grupp tootis sarja „Pilvede all“ ja OÜ Osakond tuntuim saade oli „Selgeltnägijate tuleproov“. Kokku oli telesaadete tootjate TOP 10 müügitulu 2015. aastal 7,8 ja 2016. aastal ligi 8,2 miljonit eurot (tabel 3.22).

Tabel 3.22. Telesaadete tootjate (EMTAK 59112) TOP 10 müügitulu järgi 2015 ja 2016

		2015		2016		
	Ettevõte	Müügitulu (tuhat eurot)	Töötajate arv	Ettevõte	Müügitulu (tuhat eurot)	Töötajate arv
1	Balti Video OÜ	1 663,7	9	OÜ Ruudu Produktendid OÜ	1 539,4	10
2	Ruudu Produktendid OÜ	1 639,1	1	Balti Video OÜ	1 334,3	9
3	Gordon Grupp OÜ	999,9	1	OÜ Kassikuld	1 158,0	1
4	Kassikuld OÜ	903,6	1	Gordon Grupp OÜ	1 028,5	1
5	Paprika Latino Studios OÜ	582,2	2	Thors Films OÜ	757,6	1
6	Duubel 3 Grupp OÜ	465,6	1	Duubel 3 Grupp OÜ	600,6	1
7	Subbmedia OÜ	438,9	15	Osakond OÜ	570,4	6
8	OÜ 201	386,9	2	OÜ 201	413,3	2
9	Osakond OÜ	385,4	7	Subbmedia OÜ	395,4	15
10	Pro Lab Productions OÜ	368,5	1	Pro Lab Productions OÜ	355,4	1
KOKKU TOP 10		7 834		KOKKU TOP 10	8 153	

Allikas: Äriregister

Juhtivad kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelevad ettevõtted

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmistevõrgustega (EMTAK 59121) tegeles 2015. aastal kokku 111 ettevõtet ja 2016. aastal 112 ettevõtet. Nende ettevõtete tegevuste hulka kuuluvad montaaž, subtitreerimine, kinofilmilindi ilmutamine ja töötlemine, filmilaborite tegevus, arvutigraafika, animatsiooni ja visuaalsete eriefektide loomine, animafilmide erilaborite tegevus, värvikorrektsioon, helitoimetamine ja kujundamine. Filmide järeltootjate kogu müügitulu oli 2015. aastal 40,9 ja 2016. aastal 36,9 miljonit eurot (tabel 3.23).

Tabel 3.23. Filmi- ja videotootmise järeltegevustega (EMTAK 59121) seotud ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2015 ja 2016

		2015		2016		
	Ettevõte	Müügitulu (tuhat eurot)	Töötajate arv	Ettevõte	Müügitulu (tuhat eurot)	Töötajate arv
1	SDI Media Estonia OÜ	4 709,2	14	FUNK & PIHEL OÜ	1 232,4	5
2	FUNK & PIHEL OÜ	973,9	15	SDI Media Estonia OÜ	599,9	2
3	Tolm OÜ	504,5	5	Orbital Vox Stuudiod OÜ	517,9	8
4	Orbital Vox Stuudiod OÜ	431,4	8	Visual Media OÜ	509,6	4
5	Eesti Digikeskus MTÜ	406,9	4	Tolm OÜ	277,7	4
6	Visual Media OÜ	302,8	4	Toimetajate Grupp OÜ	264,9	10
7	Toimetajate Grupp OÜ	221,6	7	Datavision OÜ	258,6	3
8	MIND OÜ	218,7	5	MIND OÜ	247,1	8
9	Tallinnpost OÜ	200,8	2	Red Hot Produktsioon OÜ	217,5	2
10	Red Hot Produktsioon OÜ	194,4	2	Steadico OÜ	164,0	1
KOKKU TOP 10		8 164,2		KOKKU TOP 10	3 057,2	

Allikas: Äriregister

Selle tegevusala ühe edukama ettevõtte Funk & Pihel OÜ põhitegevusalaks oli telesaadete- ja filmide tõlketeenuse pakkumine. Sama teenust osutas ka edukuselt teine ettevõtte SDI Media Estonia OÜ, mis oli spetsialiseerunud filmide tõlkimisele, subtitreerimisele ja dubleerimisele. OÜ Orbital Vox Stuudiod tegeles filmide dubleerimise, filmigraafika, värvi- ja helitöötluse ning muude järeltegevustega, Visual Media OÜ pakkus subtitreerimise, helindamise ja dubleerimise teenust, Tolm OÜ filmigraafikat ja animatsiooni.

Juhtivad kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamise (EMTAK 59131) kinodele ja telejaamadele tegeles Äriregistri andmeil 2015. aastal 24 ettevõtet ja 2016. aastal 21 ettevõtet. Neist 2015. aastal olid edukamad Estonian Theatrical Distribution OÜ ligi 1,7 mln euro suuruse müügituluga ja ACME Film OÜ ligi 1,6 mln suuruse müügituluga. 2016. aastal olid kõige edukam ACME Film OÜ ligi 2,3 mln euro suuruse müügituluga (tabel 3.24).

ACME Film esindab Balti riikides Hollywoodi filmistuudioid Warner Bros Pictures ja Sony Pictures ning on suurim sõltumatute filmistuudio filmide levitaja Eestis, Lätis ja Leedus. ACME Film on filmitootjate Lionsgate, DreamWorks Studios, Focus Feature, Studiocanal jt partner ja teeb koostööd ka mitmete Venemaa levifirmadega. Kids Network Television OÜ loodud teleprogramm pakub saateid ja multfilme lastele.

Tabel 3.24. Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajate (EMTAK 59131) TOP 10 aastatel 2015 ja 2016

2015				2016		
Ettevõtte	Müügitulu (tuh. euro)	Töötajate arv	Ettevõtte	Müügitulu (tuh. euro)	Töötajate arv	
1 Estonian Theatrical Distribution OÜ	1 659,3	5	ACME Film OÜ	2 259,3	3	
2 ACME Film OÜ	1 573,6	3	Kids Network Television OÜ	1 300,5	3	
3 Aurum Distribution OÜ	1 296,1	1	Film Distribution OÜ	523,8	5	
4 Taska Film OÜ	718,5	2	Estinilm OÜ	316,3	2	
5 Kids Network Television OÜ	661,3	3	Babahh Media OÜ	303,1	2	
6 Estinilm OÜ	279,5	2	Zelm OÜ	298,9	0	
7 MTÜ BE	257,8	1	BestFilm.eu OÜ	237,8	1	
8 Bigsales OÜ	249,7	3	MTÜ BE	185,4	1	
9 Menufilmid OÜ	157,0	2	Bigsales OÜ	170,5	2	
10 BestFilm.eu OÜ	156,7	1	Menufilmid OÜ	151,5	2	

Allikas: Äriregister

Juhtivad kinofilmide linastajad

Suurimad filmide linastajad (EMTAK 59141) 2015. ja 2016 aastal olid Forum Cinemas AS, Solaris Kino OÜ ja Apollo Kino OÜ. Suurima müügituluga oli neist Forum Cinemas AS, mille müügitulu 2015. aastal oli enam kui 10,5 mln eurot ja 2016. aastal ligi 10 mln eurot (tabel 3.25). Forum Cinemas ASile kuuluvad Tallinnas kinod Coca-Cola Plaza, Tartus kino Ekraan ja Viljandis kino Centrum, milles kokku on 15 saali. Forum Cinemas AS kuulub Soome kinooperaatori Finnkino Gruppi, mis omakorda kuulub Odeon Grupi

koosseisu, mille omanikuks on 2017. aasta märtsist USA kinokett AMC. 1993. aastal tegevust alustanud firma omab Paramount ja Universal filmikompaniide toodangu levitusõigust Eestis. 2017. aasta seisuga oli ettevõttes 120 töötajat (2016. aastal 80 ja 2015. aastal 82). Forum Cinemas on valdkonna ainuke ettevõtte, mis tegutseb aktsiaseltsina.

Tabel 3.25. Kinofilmide linastajate (EMTAK 59141) TOP 10 müügitulu järgi aastatel 2015 ja 2016

2015			2016		
Ettevõtte	Müügitulu (tuhat eurot)	Töötajate arv	Ettevõtte	Müügitulu (tuhat eurot)	Töötajate arv
1 Forum Cinemas AS	10 541,0	82	Forum Cinemas AS	9 909,3	80
2 Solaris Kino OÜ	3 670,4	38	Apollo Kino OÜ	5 605,5	33
3 Cinamon Operations Estonia OÜ	2 662,0	22	Solaris Kino OÜ	3 047,3	45
4 Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	1 528,1	14	Cinamon Operations Estonia OÜ	2 891,6	22
5 Avakosmos OÜ	1 519,8	25	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	1 644,6	12
6 Apollo Kino OÜ	1 313,7	1	Tallinnfilm OÜ	587,1	20
7 Tallinnfilm OÜ	611,2	15	Must Käsi MTÜ	351,2	9
8 Must Käsi MTÜ	268,1	9	Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	66,6	2
9 Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	74,4	3	Hiiumaa Kino MTÜ	29,3	1
10 MTÜ Elektriteater	69,5	2	Virtual Reality OÜ	15,9	3

Allikas: Äriregister

Apollo Kino OÜ on kuue kinokeskuse ja 27 saaliga Eesti suurim kinooperaator. Apollo Kino OÜ müügitulu oli 2015. aastal 1,3 ja 2016. aastal 5,6 mln eurot. Apollo kinod asuvad Tallinnas Solarise ja Mustamäe Keskuses, Pärnus Pärnu Keskuses, Kuressaares Auriga keskuses, Narvas Astri Keskuses ning Tartus Lõunakeskuses. Apollo Kino OÜle kuulub ka Solarise keskuses kinosid opereeriv Solaris Kino OÜ.

Cinamon Operations Estonia OÜle kuulub Tartus kino Cinamon. Ettevõttel on kinod ka Riias ja Kaunases. Ettevõtte müügitulu 2015. aastal oli ligi 2,7 ja 2016. aastal oli 2,9 mln eurot.

Tallinnfilm OÜle kuuluv kino Artis oli tavapäraselt keskendunud Euroopa ja ka muu maailma väärt-filmitoodangule. Tallinnfilm OÜ oli 2015. aastal oma müügitulult (611 tuhat eurot) seitsmes kinofilmide linastaja ja filmide levitaja Eestis.

3.2. NÕUDLUS

3.2.1. Kinodes filmide vaatajate arv

2015. ja 2016. aasta paistsid silma rekordilise kinokülastuste arvu poolest, kui aastane kinokülastuste arv ületas kolme miljoni piiri (tabel 3.26).

Tabel 3.26. Filmide ja vaatajate arv kinodes aastatel 2011–2016

Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Filme kokku	351	395	376	353	379	377
Eesti filme	48	49	50	28	64	21
Kinokülastusi kokku (tuhat)	2 471	2 587	2 559	2 600	3 093	3 291
Kinokülastusi 100 elaniku kohta	175	186	194	198	235	250
Piletitulu (tuhat eurot)	10 051	11 429	11 810	12 755	15 567	17 665
Keskmine piletihind (eurot)	4	4,4	4,6	4,9	5	5,37

Allikas: Eesti Filmi Instituut

2015. aastal näidati Eesti kinodes 64 Eesti filmi ja 2016. aastal 21 Eesti filmi. Kõige rohkem näidati Eesti kinodes Euroopa filme, 2015. aastal oli neid 159 ja 2016. aastal 199, moodustades enam kui poole neil aastail näidatud filmidest (tabel 3.27).

Tabel 3.27. Filmide vaadatavus regiooniti aastatel 2015 ja 2016

Regioon	2015			2016		
	Näidatud filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)	Vaatajate osakaal, %	Näidatud filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)	Vaatajate osakaal, %
Eesti	64	351	11	21	347	11
Euroopa	159	702	23	199	664	20
Ameerika Ühendriigid	140	1 962	63	138	2 114	64
Muu maailm	16	79	3	19	165	5
KOKKU	379	3 093		377	3 291	

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Kõigist 2015. aastal Eesti kinodes näidatud filmidest olid 17% Eesti, 42% Euroopa, 37% Ameerika Ühendriikide ja 4% muude maailma riikide filmid. Nii 2015. kui ka 2016. aastal kuulusid Eesti filmid vaatajate arvu poolest kõigi kinodes näidatud filmide esikümnesse. 2015. aastail oli Eesti filmidest edukaim „1944“ ja 2016. aastal „Klassikokkutulek“, mis oli ka 2016. aasta vaadatuim film (tabel 3.28 ja 3.29).

Tabel 3.28. Vaadatuimate filmide TOP 10 vaatajate arvu järgi aastal 2015

Jrk nr	Filmi nimi	Vaatajate arv (tuhat)	Piletitulu (tuhat eurot)	Päritolu
1	Käsilased	156	715	Ameerika Ühendriigid
2	1944	116	509	Eesti
3	Kiired ja vihased 7	100	537	Ameerika Ühendriigid/ Jaapan
4	007: SPECTRE	97	586	Suurbritannia/USA
5	Supilinna salaselts	91	325	Eesti
6	Viiskümmend halli varjundit	85	461	Ameerika Ühendriigid
7	Pahupidi	76	335	Ameerika Ühendriigid
8	Hotell Transilvaania 2	70	326	Ameerika Ühendriigid
9	Jurassic World: Sauruste maailm	63	388	Ameerika Ühendriigid
10	Star Wars: Jõud tärkab	60	428	Ameerika Ühendriigid

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Tabel 3.29. Vaadatuimate filmide TOP 10 vaatajate arvu järgi aastal 2016

Jrk nr	Filmi nimi	Külastajate arv (tuhat)	Piletitulu (tuhat eurot)	Päritolu
1	Klassikokkutulek	189	1 030	Eesti
2	Jääaeg: Kokkupõrge	133	634	Ameerika Ühendriigid
3	Lemmikloomade salajane elu	122	587	Ameerika Ühendriigid
4	Zootropolis	84	421	Ameerika Ühendriigid
5	Trollid	84	396	Ameerika Ühendriigid
6	Deadpool	69	418	Ameerika Ühendriigid
7	Angry Birds: Kurjad linnud	67	306	Soome, Ameerika Ühendriigid
8	Päevad, mis ajasid segadusse	62	335	Eesti
9	Suitsiidisalk	59	395	Ameerika Ühendriigid
10	Mees, kes jäi ellu	51	312	Ameerika Ühendriigid

Allikas: Eesti Filmi Instituut

3.2.2. Avaliku sektori huvid

Avalikku huvi filmivaldkonnas suunavad riikliku kultuuripoliitika põhiliste dokumentidena Riigikogu otsus „Eesti kultuuripoliitika põhialused 2020“ ning kitsamalt ja spetsiifilisemalt „Eesti filmi arengusuunad 2012-2020“, mis töötati välja selleks loodud filmispetsialistide töötubades. Viimase juurde kuulub ka tegevuskava kuni aastani 2020. Põhialused ja sellega seotud tegevuskava on kättesaadavad Eesti Filmi Instituudi kodulehel.

„Eesti kultuuripoliitika põhialused 2020“ sõnastab Eesti kultuuripoliitika põhilise ja põhiseadusliku eesmärgi tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade. Riiklik kultuuripoliitika käsitleb seda sihti kooskõlas kultuuri hoidmise ja järjepidevuse tagamise ning kultuurile omase uuenduslikkuse ja avatuse vahel. Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades Eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ja luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks.

Filmitootmise osas on „Eesti kultuuripoliitika põhialused 2020“ seadnud eesmärgiks toetada filmide tootmist mahus, mis loob eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks Eestis ja vaatajate huvi kasvaks.

See dokument pöörab tähelepanu ka filmilevile ja peab vajalikuks, et koostöös kohalike omavalitsuste ja eraettevõtjatega luuakse suuremates maakonnakeskustes asuvates teatrites ja kultuurikeskustes võimalusi filmide digitaalseks näitamiseks ning Eesti filmide levitamiseks rahvusvahelistel festivalidel ning teiste riikide kino- ja televisioonilevis⁷.

„Eesti filmi arengusuunad 2012-2020“ seab eesmärgiks Eesti filmikunsti jätkusuutliku arengu ja toodetvate filmide arvu kasvu ning selleks riigipoolse toetuse suurendamise. Nagu arengusuundade koostajad märgivad, on filmide hulga suurendamine kriitiline eeltingimus kogu valdkonna arenguks, kuna sellest sõltuvad kõik valdkonna osad. „Kui filmide hulk ei kasva, ei ole võimalik tagada filmitettevõtete jätkusuutlikkust, filmiprofessionaalide kvalifikatsiooni, tööd järeltulevatele põlvetele ega filmikeele ja kultuuri arengut,“ märgib kõnealune dokument⁸.

Filmipoliitika suunamiseks on riik asutanud Eesti Filmi Instituudi, mis toetab filmide arendamist, tootmist ja turundamist. Instituut vastutab talle kuuluva pärandi restaureerimise ja digiteerimise eest, kogub valdkondlikku statistikat ning viib ellu täiendkoolituse ja filmikunstialase teadlikkuse tõstmise seotud tegevusi. Eesti Filmi Instituut määrab toetusi filmide tootmiseks, arendamiseks ja turustamiseks, arendades samuti rahvusvahelist koostööd ja filmihariduslikku tegevust ning algatab ja toetab sündmusi, mis abistavad filmivaatajate harimist.

Filmikunsti edendamise panustab ka Eesti Kultuurkapital. Selle struktuuriüksusena tegutseva audiovisuaalse kunsti sihtkapitali tegevuse eesmärk on Eesti audiovisuaalkunsti edendamine, toetades eeskätt filmide tootmist, filmiürituste korraldamist ja muid tegevusi, mis tugevdavad audiovisuaalkunsti kandepinda Eesti kultuuris. Selle nimel toetatakse kodumaiste ja rahvusvahelises koostöös valmivate filmide arendamist ja tootmist; audiovisuaalse kunstiga seotud avalike ürituste ja festivalide korraldamist; välismaal toimuvatel üritustel osalemisega seotud kulutuste osalist katmist; audiovisuaalse kunsti alast täiendõpet; õpinguid välisriikides magistriõppe tasemel; kinode väärtfilmiprogrammide edastamist;

⁷ Eesti kultuuripoliitika põhialused 2020, lk. 1. <http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kultuur2020.pdf>

⁸ Eesti filmi arengusuunad 2012-2020, lk 21. http://filmi.ee/wordpress/wp-content/uploads/2015/05/EF_arengusuunad_2012-2020.pdf

loomeliitude tegevust; fotokunstialaseid tegevusi; audiovisuaalkunsti alase kirjanduse loomist ja avaldamist ning toetatakse audiovisuaalkunsti silmapaistvaid tegelasi.

Kogu valdkonna finantseerimist reguleerivad Eesti Kultuurkapitali seadus, iga-aastased riigieelarve seadused ja Eesti Filmi Instituudi toetuste eraldamise eeskiri.

3.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

3.3.1. Finantseerimine ja riiklikud toetusmeetmed

Eesti filmikunsti riiklik toetamine toimub Kultuuriministeeriumi, Eesti Filmi Instituudi ja Eesti Kultuurkapitali kaudu. Suurimad eraldised Eesti Filmi Instituudile (kui filmikunsti peamisele regulaatorile) on tulnud Kultuuriministeeriumilt, 2015. aastal kokku 4,6 mln ja 2016. aastal 5,1 mln eurot. Kultuurkapital eraldas filmikunstile 2015. aastal kokku 2,1 ja 2016. aastal 2,2 mln eurot (tabel 3.30).

Tabel 3.30. Riigi eraldised filmivaldkonnale Kultuuriministeeriumi ja Eesti Kultuurkapitali eelarves

Riigieelarve eraldised Kultuuriministeeriumi eelarves	2015	2016
Eesti Filmi Instituut SA tegevustoetus	509 941	509 941
Eesti Filmi Instituut SA – Väliskapitalil Eestis toodetavate filmide toetusmehhanismi pilootprojekt	0	500 000
Eesti Filmi Instituut SA edasiantavad toetused	3 463 380	3 463 380
Eesti Filmi Instituut SA – Media Desk Eesti	0	34 512
Väärtfilmide toetus – Tallinnfilm OÜ	235 000	235 000
Väärtfilmide toetus – Must Käsi MTÜ	55 000	60 000
Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	300 000	300 000
Pärnu Rahvusvahelise Dokumentaal- ja Antropoloogiafilmide Festivali korraldamine – Pärnu Rahvusvaheline Visuaalse Antropoloogia Ühing	45 000	45 000
KULTUURIMINISTEERIUMI ERALDISED KOKKU	4 608 321	5 147 833
Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali toetused kokku	1 924 538	2 008 764
Eesti Kultuurkapitali nõukogu toetused filmikunstile	186 500	177 700
KULTUURKAPITALI TOETUSED KOKKU	2 111 038	2 186 464

Allikas: Kultuuriministeerium, Eesti Kultuurkapital

Lisaks Kultuuriministeeriumile ja Kultuurkapitalile on filmikunsti sihtotstarbeliselt toetanud Riigikantselei, Kaitseministeerium ja Sotsiaalministeerium. Neist suurimaks toetajaks Eesti Vabariik 100 programmi raames oli 2015. ja 2016. aastal Riigikantselei. Kokku oli Eesti Filmi Instituudi eelarve 2015. aastal ligi 4,9 mln eurot ja 2016. aastal ligi 8,8 mln eurot, millest toetusteks eraldati vastavalt 3,4 mln eurot ja 7,6 mln eurot (tabel 3.31).

Võrreldes 2011. aastaga kasvas Eesti Filmi Instituudi poolt filmikunsti toetuseks eraldatud summa 2015. aastaks 10,7%. 2015. ja 2016. aasta võrdluses, kui lisandusid toetused EV 100 raames, suurenesid Eesti Filmi Instituudi toetused filmikunstile 120%, ehk toetuste maht kasvas enam kui kaks korda (tabel 3.31).

Eesti avaliku sektori toetus filmivaldkonnale (ilma EL toetusteta) oli 2015. aastal kokku 7 mln eurot ehk 9,2% kogu valdkonna tulust ja 2016. aastal ligi 11 mln eurot ehk 14,5% kogu valdkonna tulust. Lisaks Eesti Filmi Instituudile on Eesti filmikunsti ja selle koostööprojekte toetanud EURIMAGES fond ning Loov Euroopa MEDIA programm. Kokku toetati Eesti filmikunsti Eesti riigi ja Euroopa Liidu vahenditest 2015. aastal veidi enam kui 7,7 mln euro ulatuses ja 2016. aastal ligi 11,7 mln euro ulatuses (tabel 3.32).

Tabel 3.31. Eesti Filmi Instituudile (EFI) laekunud ja eraldatud toetused 2011-2016

Sihotstarbelised toetajad	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kultuuriministeerium	3 785 681	3 955 395	3 758 637	4 323 259	4 290 925	4 597 467
EAS	25 879	80 807	104 138	65 568	106 347	196 419
Loov Euroopa MEDIA	0	0	22 400	26 333	26 319	27 719
Sotsiaalministeerium	0	0	0	0	0	7 500
Kaitseministeerium	0	37 000	0	520 000	0	0
Eesti Kultuurkapital	47 377	43 919	103 222	48 142	50 250	53 817
Europa Cinemas	0	18 140	17 395	18 200	18 200	17 674
Riigikantselei	0	0	55 000	280 000	195 000	3 775 000
KOVid	27	0	0	0	206 100	79 180
Muud	135 564	65 971	102 355	9 070	919	29 087
KOKKU	3 994 528	4 201 232	4 163 147	5 291 209	4 894 060	8 783 863
EFI poolt toetusteks eraldatud	3 064 294	3 090 937	3 108 871	4 220 677	3 432 631	7 557 029

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Tabel 3.32. Eesti filmikunstile tehtud suuremad eraldised kokku 2015 ja 2016

Institutsioon	2015	2016
Eesti Filmi Instituut	4 894 060	8 783 863
Eesti Kultuurkapital	2 111 038	2 186 464
Loov Euroopa MEDIA programm	520 477	562 635
EURIMAGES fond	210 000	120 000
KOKKU	7 735 575	11 652 962

Allikad: Eesti Filmi Instituut, Eesti Kultuurkapital, Loov Euroopa

Kultuuriministeerium, Riigikantselei, Kaitseministeerium

Suurim Eesti filmivaldkonna toetaja on riik. Kultuuriministeeriumi toetused filmivaldkonnale moodustasid 2015. aastal kokku veidi enam kui 4,6 ja 2016. aastal 5,1 mln eurot. Täiendavat raha valdkonnale töid sihtotstarbelised toetused: Riigikantselei poolt 2014-2017 eraldatud toetused Eesti Vabariik 100 raames valmivatele filmidele ja kaitseministeeriumi poolt 2014. aastal eraldatud ühekordne toetus mängufilmile „1944“. 2016. ja 2017. aastal lisandus täiendavalt Film Estonia toetus (vastavalt 500 tuhat eurot ja 1,16 miljonit eurot), mille eesmärk on toetada eri riikide koostööfilme (tabelid 3.30, 3.31).

Loovisikute ja loomeliitude seaduse alusel toetas Kultuuriministeerium Eesti Kinoliitu 2015. aastal 28,6 tuhande ja 2016. aastal 60,6 tuhande euro ulatuses.

SA Eesti Filmi Instituut

Eesti Filmi Instituut toetas 2015. aastal filmide tootmist kokku 3,4 mln ja 2016. aastal 7,6 mln euro ulatuses, millest ligi 3,8 mln oli Riigikantselei sihtotstarbeline toetus Eesti Vabariik 100 programmi filmivaldkonna finantseerimiseks (tabel 3.32). Suurimad toetused 2015. ja 2016. aastal eraldati Eesti

Vabariik 100 projekti raames filmidele „Lotte ja kadunud lohed“ (Eesti Joonisfilm OÜ“), „Seltsimees laps“ (Amrion OÜ), „Põrgu Jaan“ (Homeless Bob Production OÜ) jt (tabel 3.32 ja 3.33).

Tabel 3.32. Eesti Filmi Instituudi suurimad toetuse saajad aastal 2015

Jrk nr	Projekt	Tootja	Eesmärk	Summa (tuhat eurot)
1	Lotte ja kadunud lohed	Eesti Joonisfilm OÜ	Eesti Vabariik 100	475
2	Morten lollide laevas	Nukufilm OÜ	Tootmistoetus	300
3	Luuraja ja luuletaja	Allfilm OÜ	Toomis- ja järeltoomis- toetus	280
4	Rehepapp (November)	Homeless Bob Productions OÜ	Toomis- ja järeltoomis- toetus	258
5	Päevad, mis ajasid segadusse	Kinosaurus Film OÜ	Toomis- ja järeltoomis- toetus	215

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Tabel 3.33. Eesti Filmi Instituudi suurimad toetuse saajad aastal 2016

Jrk nr	Projekt	Tootja	Eesmärk	Summa (tuhat eurot)
1	Seltsimees laps	Amrion OÜ	Eesti Vabariik 100	1 000
2	Lotte ja kadunud lohed	Eesti Joonisfilm OÜ	Eesti Vabariik 100	800
3	Põrgu Jaan	Homeless Bob Pro- duction OÜ	Eesti Vabariik 100	800
4	Igitee	Taska Film OÜ	Toetuskava <i>Film Estonia</i>	450
5	Sangarid	Taska Film OÜ	Tootmine ja järeltoot- mine	400

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Eesti Kultuurkapital

Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapital toetab esitatud taotluste alusel kodumaiste ja rahvusvahelises koostöös valmivate filmide arendamist ja tootmist, audiovisuaalse kunstiga seotud avalike ürituste ja festivalide korraldamist, välismaal toimuvatel üritustel osalemisega seotud kulutuste osalist katmist, audiovisuaalse kunsti alast täiendõpet, õpinguid välisriikides magistriõppe tasemel, kinode väärtfilmiprogrammide edastamist, loomeliitude tegevust, fotokunstialaseid tegevusi, audiovisuaalkunsti alase kirjanduse loomist ja avaldamist, audiovisuaalkunsti ala silmapaistvaid tegelasi.⁹

Eesti Kultuurkapital jagas audiovisuaalse kunsti sihtkapital kaudu nii 2015. kui ka 2016. aastal toetusi veidi enam kui 2 mln euro ulatuses.

⁹ Eesti Kultuurkapital. Audiovisuaalse kunsti sihtkapitali preemiate, stipendiumide ja toetuste määramise kord. <https://www.kulka.ee/sihtkapitalid/audiovisuaalne-kunst/preemiate-stipendiumide-ja-toetuste-maaramise-kord>

2015. aastal esitati kokku 677 taotlust 4,2 mln euro ulatuses ja lepinguni jõudis neist 429 taotlust. 2016. aastal esitati kokku 699 taotlust 5,2 mln euro ulatuses ja lepinguni jõudis neist 433. Taotletud summad algasid 45 eurost ja küündisid 200 tuhande euroni.

Suurimad eraldatud summad olid 2015. aastal 115,5 tuhat eurot Kinosaurus Film OÜ-le mängufilmi "Päevad, mis ajasid segadusse" tootmiseks ja 2016. aastal Taska Film OÜ-le 114 tuhat eurot mängufilmi "Sangarid Idast" tootmiseks (tabelid 3.34 ja 3.35).

Tabel 3.34. Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapital suurimad toetuse saajad aastal 2015

Jrk nr	Projekt	Tootja	Summa (tuhat eurot)
1	Mängufilmi "Päevad, mis ajasid segadusse" tootmine	Kinosaurus Film OÜ	115,5
2	Mängufilmi "Luuraja ja luuletaja" tootmine	Allfilm OÜ	100
3	Mängufilmi "Teesklejad" tootmine	Amrion OÜ	100
4	Madalaeelaravelise mängufilmi "Õnn tuleb magades" tootmine	Kopli Kinokompanii OÜ	40
5	Madalaeelaravelise mängufilmi "Ema" tootmine	Meteoriit OÜ	40

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Tabel 3.35. Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapital suurimad toetuse saajad aastal 2016

Jrk nr	Projekt	Toetuse saaja	Summa (tuhat eurot)
1	Mängufilmi "Sangarid Idast" tootmine	Taska Film OÜ	114
2	Mängufilmi "Minu näoga onu" tootmine	Kuukulgur Film OÜ	98
3	20. Pimedate Ööde filmifestivali korraldamine	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	64
4	Mikroeelaravelise mängufilmi "Portugal" tootmine	Allfilm OÜ	60
5	Mängufilmi "Esimesed 7 minutit" tootmine	Kopli Kinokompanii OÜ	60

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Lisaks audiovisuaalse kunsti sihtkapitalile määras toetusi ka Kultuurkapitali nõukogu – 2015. aastal kolmele audiovisuaalkunstiga seotud projektile summas 186,5 tuhat eurot ja 2016. aastal kuuele audiovisuaalkunstiga seotud projektile summas 177,7 tuhat eurot (tabelid 3.36 ja 3.37).

Tabel 3.36. Eesti Kultuurkapitali nõukogu toetused filmikunstile aastal 2015

Jrk nr	Toetuse saaja	Projekt	Summa (tuhat eurot)
1	20. Pimedate Ööde Filmifestivali korraldamine	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	150,0
2	Tapa kino digitaliseerimine	Tapa Vallavalitsus	31,5
3	Kumu Dokumentaali läbiviimine 2016 ja ettevalmistamine 2017. aastaks	Eesti Kunstimuseum	5,0
KOKKU			186,5

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Tabel 3.37. Eesti Kultuurkapitali nõukogu toetused filmikunstile aastal 2016

Jrk nr	Toetuse saaja	Projekt	Summa (tuhat eurot)
1	Eesti filmi elektroonilise andmebaasi loomise jätkamine 2016. aastal	Eesti Filmi Andmebaas MTÜ	30
2	Mängufilmi "MeHetapja. Süütu. Vari" kolmanda novelli "Vari" tootmine	F-Seitse OÜ	50
3	20. Pimedate Ööde Filmifestivali korraldamine	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	82,5
4	Eesti filmi elektroonilise andmebaasi loomise jätkamine 2016. aastal.	Eesti Filmi Andmebaas MTÜ	6
5	Kumu kunstifilmide festivali korraldamine	Eesti Kunstimuseum SA	2,4
6	Kumu Dokumentaali läbiviimine 2017. ja ettevalmistamine 2018. aastaks	Eesti Kunstimuseum SA	6,8
KOKKU			177,7

Allikas: Eesti Kultuurkapital

EURIMAGES fond

Euroopa Komisjoni EURIMAGES fond toetab filme, mis on tehtud mitme riigi koostöös. 2015. aastal sai 210 tuhat eurot toetust režissöör Rainer Sarneti film „November“ (algse pealkirjaga „Rehepapp“, Eesti-Poola-Holland) ja 120 tuhat eurot Vallo Toomla film „Teesklejad“ (Eesti-Leedu-Läti).

2016. aastal toetas EURIMAGES fond 65 tuhande euroga Martti Helde filmi „Skandinaavia vaikus“ (Eesti-Prantsuse). 2017. aastal sai 240 tuhat eurot toetust Veiko Õunpuu film „Viimased“ (Eesti-Soome) ning 70 tuhat eurot Audrius Stonyse ja Kristine Briede „Balti uus laine“ („Baltic New Wave“, Eesti-Läti-Leedu).

Varem, 2014. aastal, toetas fond 220 tuhande euroga Margus Paju mängufilmi „Supilinna salaselts“ (Eesti-Soome) ja Kristijonas Vildziunase filmi „Seneca päev“ (Eesti-Läti-Leedu), 2013. aastal 300 tuhande euroga Klaus Härö mängufilmi „Vehkleja“ (Soome-Eesti-Saksa), 2012. aastal 210 tuhande euroga Ilmar Raagi filmi „Ma ei tule tagasi“ (Venemaa-Valgevene-Soome-Eesti) ja 110 tuhande euroga Zaza Urushadze mängufilmi „Mandariinid“ (Eesti-Gruusia) ning 2011. aastal 250 tuhande euroga Petri Kotwica filmi „Rat King“ (Eesti-Soome)¹⁰.

Loov Euroopa MEDIA programm

Loov Euroopa MEDIA on Euroopa Liidu programm Euroopa audiovisuaaltööstuse konkurentsivõime tugevdamiseks ning toodangu rahvusvahelise levi hõlbustamiseks. MEDIA Programm algas 1980-ndate lõpus vastavasisulise pilootprojektiga. Edasi on programm toiminud regulaarselt 5-7 aastaste mandaatide kaupa. Loov Euroopa MEDIA programmiga toetatakse filmiüritusi (promotsioone), filmifestivale, kinolevi, filmiprojektide arendust, TV-le suunatud filmide tootmist, publiku kaasamist ja harimist ning Euroopa videomängude tootmist.

¹⁰ Allikas: Euroopa Nõukogu. <https://www.coe.int/en/web/eurimages/co-production-funding-history>

2015. aastal toetas Loov Euroopa MEDIA programm 54 Eesti projekti enam kui 520 tuhande euroga. Viie suurima toetuse saaja hulgas olid MTÜ BE (Baltic Event) filmituruga seotud projektid, Pimedate Ööde Filmifestival ning ühe animafilmi ja ühe mängufilmi arendused (tabel 3.38).

Tabel 3.38. Suurimad toetuse saajad Loov Euroopa MEDIA programmist aastal 2015

	Valdkond	Projekti nimi	Ettevõtte	Summa (tuhat eurot)
1	Koolitused	Produtsentide töötuba Baltic Bridge East by West	MTÜ BE	73477
2	Filmiturud	Baltic Event kaastootmisturg	MTÜ BE	70000
3	Filmifestivalid	19. Pimedate Ööde Filmifestival	MTÜ PÖFF	63000
4	Arendus - animafilm	Sipsik	A Film Eesti OÜ, Amrion OÜ	60000
5	Arendus - mängufilm	Purjetamine vabadasse	OÜ Factory	50000

Allikas: Loov Euroopa MEDIA

2016. aastal toetas Loov Euroopa MEDIA 60 Eesti projekte ligi 563 tuhande euroga. Suurima toetuse pälvisid Amrion OÜ oma filmiprojektide arendamiseks, Pimedate Ööde Filmifestival ja Baltic Event filmiturg (tabel 3.39).

Tabel 3.39. Suurimad toetuse saajad Loov Euroopa MEDIA programmist 2016

Projekt	Valdkond	Projekti nimi	Ettevõtte	Summa (tuhat eurot)
1	Arendus - paketoetus	Filmiprojektide paketi arendamiseks	Amrion OÜ	170 000
2	Filmifestivalid	20. Pimedate Ööde Filmifestival	MTÜ PÖFF	75 000
3	Filmiturud	Baltic Event kaastootmisturg	MTÜ BE	70 000
4	Arendus - mängufilm	Eia jõulud Tondikakul	Luxfilm OÜ	30 000
5	Automaatne kinolevi*	Paddington 2	Acme Film OÜ	15 151

* Automaatne toetus euroopa filmide kinolevitajatele

Allikas: Loov Euroopa

2014. aastal toetati 34 projekti summas veidi enam kui üks miljon eurot. Kokku on kolme aasta jooksul Loov Euroopa MEDIA programmist Eesti filmisektori organisatsioonidele eraldatud enam kui kaks miljonit eurot. Suurimad toetuste saajad 2016. aastal olid Amrion OÜ, MTÜ PÖFF, MTÜ BE jt¹¹ (tabel 3.39).

Eesti Filmi Andmebaas

MTÜ Eesti Filmi Andmebaas (EFA) tegutseb alates 2007. aastast. Andmebaasi esimene osa (mängufilmid ja sõjaeelne filmikroonika) ja veebiväljund (<http://www.efa.ee/web/>) said avalikkusele kättesaadavaks 12. detsembril 2012 aastal. EFA tegevuse põhiline eesmärk on koostada Eesti rahvusfilmograafiat ja teha see interneti vahendusel kättesaadavaks kõigile huvilistele nii Eestis kui ka välismaal. Rahvusfilmograafia

¹¹ Vt Loov Euroopa MEDIA programm. <https://www.looveuroopa.ee/media/tulemused/>

andmebaasi esimene etapp valmis 2009. aastal ja selle viimane etapp peaks plaanikohaselt olema kättesaadav 2020. aastal. EFA andmeil on ligi saja aasta jooksul loodud Eestis üle kümne tuhande filmitoetuse, koos kroonikapaladega küünib nende arv üle 16 tuhande.

Eesti Filmi Muuseum

2017. aastal valmis Filmimuuseumi uus hoone Tallinnas Maarjamäe lossi pargis. Eesti Ajaloomuuseumi osana tegutsev Eesti Filmimuuseum asutati 2006. aastal eesmärgiga väärtustada Eesti filmiajalugu. Filmimuuseum on muuseum, mille kogudes on ekraniseeringutes kasutatud kostüüme, rekvisiite, Eesti filmiajalugu puudutavaid fotosid, käsikirju, dokumente, meeneid, trükiseid ja kinotehnikat. Suurim hulk materjali puudutab filmistuudiot Tallinnfilm. Lisaks kogumisele ja säilitamisele tegeleb filmimuuseum filmikunsti tutvustamisega ja pakub temaatilisi ekspositsioone.

3.3.2. Organiseeritus

Riigi kultuuripoliitikat suunab Kultuuriministeerium, kes otsustab ka audiovisuaalkunstile antava riikliku toetuse, mida eraldatakse Eesti Filmi Instituudi kaudu. Toetusi jagab ka Eesti Kultuurkapital ning lisaks on filmitootjatel võimalik taotleda tuge Euroopa Liidu programmidest.

Filmitootjate ja filmivaldkonna loomeinimeste ja töötajate huve esindavad erialased liidud ja organisatsioonid. Eesti Filmi Instituudi andmetel tegutsevad Eestis järgmised filmiliidud ja -organisatsioonid: Eesti Animatsiooni Liit, Eesti Audiovisuaalautorite Liit, Eesti Dokumentalistide Gild, Eesti Filmi- ja Videoamatöörade Ühing, Eesti Filmiajakirjanike Ühing, Eesti Filmiamatöörade Liit, Eesti Filmiklubide Selts, Eesti Filminaiste Liit, Eesti Filmioperaatorite Liit, Eesti Filmitootjate Liit, Eesti Jumestajate ja Grimeerijate Ühendus, Eesti Kaamerameeste Liit, Eesti Kinoliit, Eesti Näitlejate Liit, Eesti Rahvuslik Produtsentide Ühing ning Eesti Stsenaristide ja Režissöörade Liit.

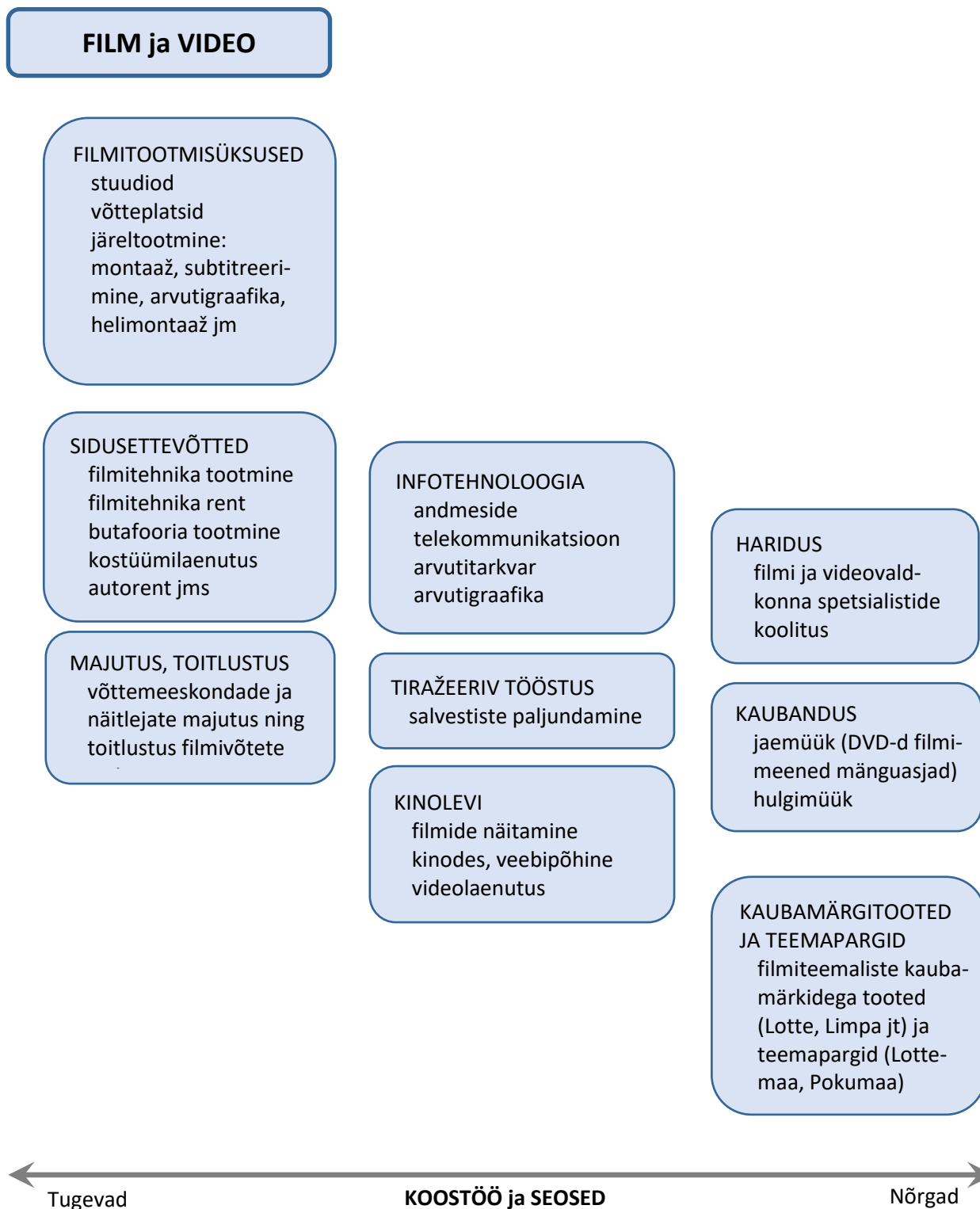
Neist üks kauem tegutsenud liite on Eesti Kinoliit, mis ühendab professionaalseid filmitegijaid ning tegutseb eesmärgiga edendada Eesti filmikunsti, säilitada ja arendada professionaalset filmiloomet ning arendada üldist filmikultuuri.

Eesti Dokumentalistide Gild on seadnud oma eesmärgiks tõsta Eesti dokumentaalfilmide vaadatavust ja tutvustada nii uusi kui ka varem valminud dokumentaalfilme. Ka pakub gild oma liikmetele koolituse võimalust ja soovib edendada dokumentaalfilmi poliitikat.

3.3.3. Seosed teiste majandusharudega ja loomemajanduse valdkondadega

Filmi ja video sektor on osa audiovisuaalvaldkonna ja telekommunikatsiooni laiahaardelisest majandusharust (joonis 3.6).

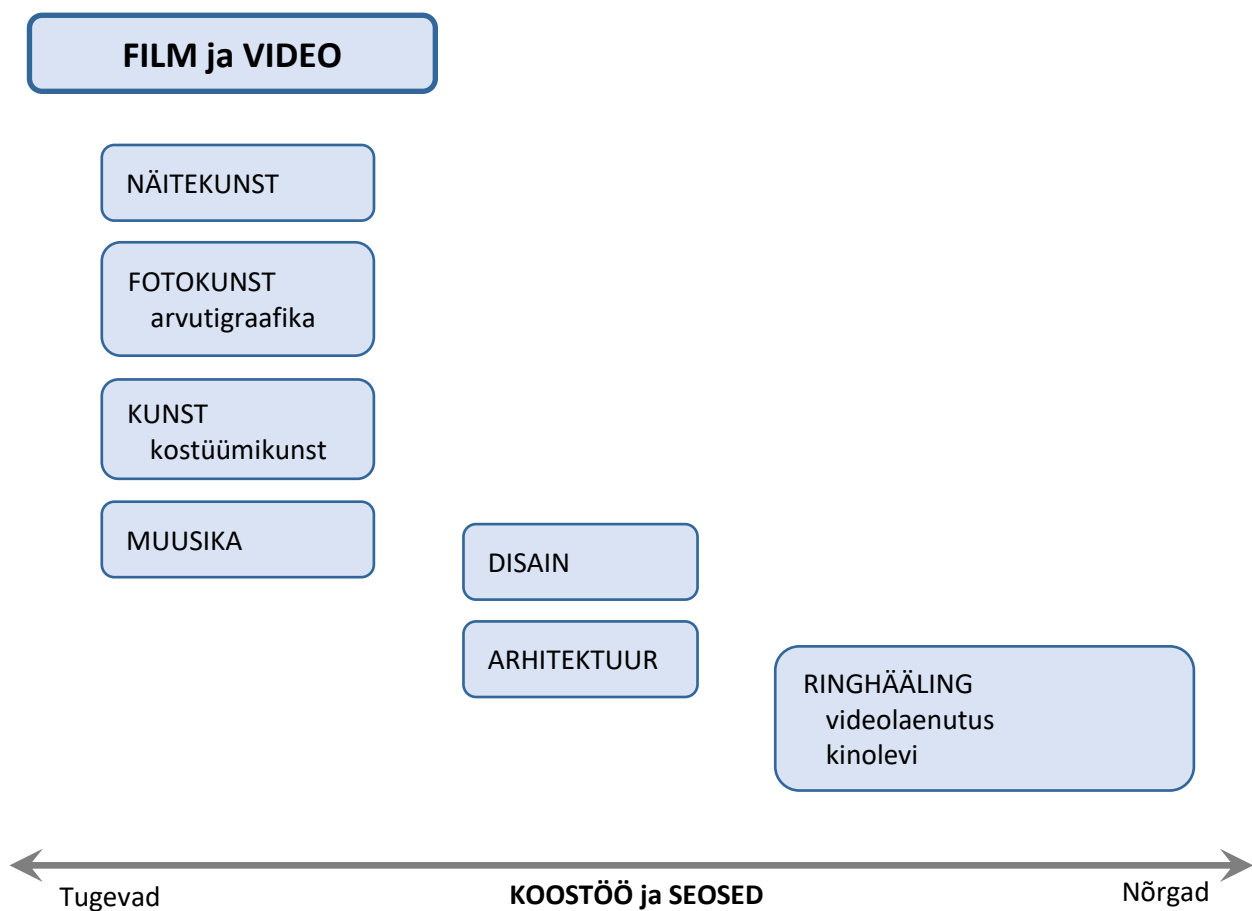
Joonis 3.6. Filmi ja video sektori seosed teiste majandusharudega

Filmi ja video sektor on tihedasti põimunud nii infotehnoloogia, andmeside, ringhäälinguga kui ka valdkonna abitööstuse (stuudiod, järeltöötlus), seadmete ja elektroonikatööstuse, toodangut tiražeerivate ning audiovisuaalse toodangu levitamise seotud majandusharudega, samuti haridusvaldkonnaga vajalike spetsialistide ettevalmistamiseks.

Film kui erinevaid valdkondi ühendav ja sünteesiv kunst, seob endasse ka teisi kunstivaldkondi – näitlemist, muusikat, kunsti, kostüümikunsti, arhitektuuri, fotokunsti, arvutigraafikat, disaini jne. Film kui valmistoode on teiselt poolt osa audiovisuaalsest produktsioonist, mis toidab filmilevi, ringhäälingut ja videolaenutusi. Täna võib kõnelda ka globaalsest inforuumist, millest ühe osa moodustab audiovisuaalne kunst (joonis 3.7).

Joonis 3.7. Filmi ja video sektori seosed loomemajanduse valdkondadega

3.4. HARIDUS

Eesti audiovisuaalne valdkond saab nii oma loominguks kui ka tehnilised töötajad kolmest suuremast õppeasutusest. Otsest meedia ja filmiharidust pakub Tallinna Ülikooli Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituut (BFM), kus õpetatavateks erialadeks on integreeritud kunst, muusika ja multimeedia, audiovisuaalne meedia, reklaam ja imagoloogia ning ristmeedia filmis ja televisioonis. Eesti Kunstiakadeemia (EKA) võimaldab õppida animatsiooni, stsenograafiat ja fotograafiat ning Tartu Kõrgem Kunstikool (TKK) fotograafiat ning meedia- ja reklaamikunsti. Eesti kõrghariduses lõpetas audiovisuaalse ja muu meedia ning ajakirjanduse õppekava erialadel 2015/2016 õppeaastal 163 inimest (tabel 3.40), neist enamik Tallinna Ülikoolis (TLÜ).

Tabel 3.40. Audiovisuaalse valdkonna Eesti kõrghariduse lõpetanud inimeste arv 2011/2012–2015/2016

	2011/2012				2012/2013				2013/2014				2014/2015				2015/2016			
	KOKKU				KOKKU				KOKKU				KOKKU				KOKKU			
	BA	MA	PhD		BA	MA	PhD		BA	MA	PhD		BA	MA	PhD		BA	MA	PhD	
TLÜ	61	37	0	98	80	13	0	93	56	31	0	87	95	72	0	167	60	52	1	113
EKA	13	4	0	17	14	7	0	21	14	4	0	20	18	7	0	25	28	2	0	30
TKK				26				17				21				19				20
KOKKU				141				131				128				211				163

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi andmebaas HaridusSilm

TLÜ Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituut omab ka tehnika- ja tootmiskeskust, mis on varustatud kaasaegse video- ja helitehnikaga ning pakub lisaks kooli üliõpilaste ja õppejõudude teenindamisele ka erinevaid professionaalseid teenuseid.

Hoones on lisaks Eesti esimesele 4K kinosaalile ja auditooriumitele kaasaegne tootmiskompleks filmipaviljoni, telestuudio, helistuudio ja montaažiruumidega. Täiendavalt ruumide rendile tegeleb tehnika- ja tootmiskeskus ka kaamera-, heli- ja valgustehnika rendi ning tootmisteenuste pakkumisega. “Nova” majas tegutseb ka MTÜ Eesti Digikeskus, mis pakub värvikorrektsiooni võimalust ja taastab muuhulgas ka vanu filme.

Eesti kutseõppeasutustes lõpetas 2015/2016 õppeaastal audiovisuaalse tehnika ja meedia õppekavarühmas 189 inimest, neist 42% Tallinna Polütehnikumis, 20,6% Tartu Kunstikoolis, 13% Narva Kutseõppekeskuses ja 11% Kuressaare Ametikoolis. Meediavaldkonna erialadeks olid 3D modelleerija-visualiseerija, fotograafia, helindamise, multimeedia kujundamise, multimeediumi ja teleoperaatori erialad (tabel 3.41).

Tabel 3.41. Audiovisuaalse tehnika ja meedia õppekavarühma kutsehariduse lõpetanud inimeste arv 2011/2012–2015/2016

Asutus	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Tallinna Polütehnikum	59	23	61	71	80
Narva Kutseõppekeskus	34	36	19	30	25
Tartu Kunstikool	19	33	29	37	39
Tartu Kutsehariduskeskus	13	12	9	19	14
Kuressaare Ametikool	11	0	20	9	21
G. Otsa nim Tallinna Muusikakool	1	0	3	4	3
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	0	0	8	2	7
KOKKU	137	104	149	172	189

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi andmebaas HaridusSilm

3.5. FILMIVALDKONNA TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD

Tugevused

- Andekate ja rahvusvaheliselt tunnustatud filmitegijate olemasolu Eestis
- Rahvusvahelise koostöökogemusega jätkusuutlikud Eesti filmitootjad
- Pidevalt arenev Eesti filmivaldkonna organisatoorne struktuur
- Eestis toimuvad rahvusvaheliselt tunnustatud filmifestivalid ja üritused
- Digitaalse kinovõrgu kiire areng üle Eesti
- Suur vaatajahuvi kodumaiste filmide vastu
- Eesti Vabariik 100 raames saavutatud suur arengupotentsiaal
- Tagasimaksefondi¹² rakendamine avaldab positiivset mõju valdkonnale ja kogu Eesti majandusele
- Erasektori kaasatus filmitootmisse

Nõrkused

- Valdkonna stabiilset arengut takistab filmivaldkonna puudulik õiguslik regulatsioon (sh rahastamine, filmipärandi säilitamine)
- Filmivaldkonna arendamiseks vajaliku riikliku finantseerimise ebakindel tulevik, eriti pärast Eesti Vabariik 100 filmiprojekti lõppemist
- Erinevatel platvormidel filmide linastajatel puudub kohustus toetada filmide tootmist, nagu on levinud teistes Euroopa riikides
- Riigi toetuse praegune tase filmile läbi loomemajandust toetavate riiklike meetmete ei võimalda realiseerida kõiki selle võimalusi (sh rahvusvahelistumist)
- Kõrgtehnoloogiliste võttepaviljonide puudumine takistab tehniliselt keerukamate filmide tootmist, raskendab Eestisse välisvõttegruppide toomist ning võimalusi vähendada filmitootmise tsüklilisust

Võimalused

- Erasektori laiem kaasamine filmitootmisse, luues kodumaisele kapitalile väliskapitaliga toodetud filmiprojektidega võrdsed võimalused (tagasimaksefondi laiendamine)
- Telekanalite rolli suurendamine ja kohustus osaleda audiovisuaalse sisu tootmise finantseerimises võimaldaks luua riigisisese valdkonnaülese kaastootmismudeli ning looks võimalused uute vormide tootmiseks, nagu kõrgetasemelised teledraamad
- Filmivaatamise infrastruktuuri laiendamine ja kaasajastamine (uued platvormid, filmi kirjaoskuse populariseerimine) võimaldab juurde saada nii vaatajaid kui ka tulu
- Filmivaldkonna lähenemine uutele tehnoloogiatele annab Eesti filmitegijatele uusi arenguvõimalusi ja tuluallikaid (*virtual reality*, video- ja mobiilimängud, *artificial intelligence*)
- Koostöö lähinaabritega regiooni koosturundamisel (Baltikum, Skandinaavia) suurendaks Eesti filmitegijate konkurentsivõimet ja potentsiaali rahvusvahelisel turul (Tallinn Film Wonderlandi näitel)

¹² Eesti riigi nn *cash-rebate* toetuskavaga tagastatakse välismaistele filmi-tootjatele Eestis filmi tootmisega tehtud kulutused kuni 30% ulatuses.

Ohud

- Riigipoolse rahastuse ebastabiilsus võib kaasa tuua erasektori huvi languse filmivaldkonna toetamise vastu
- Riigi rahastuse ebapiisavus võib tekitada olukorra, kus Eesti kaotab oma filmiprojektides peatootja staatuse (vajalik osalus vähemalt 51%)
- Võimalik uus majanduslangus võib tuua kaasa rahvusvaheliste koostööprojektide arvu vähenemise, kuna väheneb teiste riikide toetus neile projektidele
- Majanduslik olukord ja valikute laienemine võib mõjutada tarbijavalikuid Eesti filmi arengu suhtes negatiivselt ja kinokülastusi vähendada
- Olukord, kus Eesti Filmi Instituudi rahastus on aastapõhine ja puudub võimalus pikaajaliste plaanide tegemiseks, ei soodusta kõrgekvaliteediliste filmide tootmist ega toeta kaasfinantseerijate kindlustunnet

3.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS

Kogu audiovisuaalkunsti tulevikku mõjutavad kõige enam tehnoloogiate kiire areng ja sellega seotud muutused tarbija käitumises. Koos ajaga muutub nii filmide valmistamise kui ka esitamise viis ja seda nii kinoekraani kui ka televiisori ja interneti vahendusel. Kino on seni suutnud säilitada oma konkurentsieelise, pakkudes 3D, IMAX jm lahendusi kasutades filmielamust, mida kodustes tingimustes ei ole võimalik või on raske saavutada. Paljuski sõltub kinode elujõulisus sellest, kui kauan suudab kinosaal konkureerida interneti ja võrgupõhise videolaenutusega ning piletitulu (mis on kinode põhiline tulubaas) konkureerida reklaamituluga televisioonis ja internetis.

Võrgustunud maailmas on filmikunst (nii kunstiliigina kui meelelahutusena) ainult osa multimeedia globaalsest kogumist, millest igaüks võib endale interneti vahendusel leida sobiva (või kättesaadava) toote, kus iganes maailma punktis ta parasjagu asub.

Laiemalt on audiovisuaalse meedia tuleviku perspektiivide kujunemisel otsustavaks teguriks küsimus, kas liigub raha – kas see tuleb filmide piletimüügist, võrgupõhisest videolaenutusest, reklaamist või ka nende kõigi sünteesist. Siiani on Ameerika Ühendriikide (Hollywoodi) filmid suutnud enamasti oma tootmiskulud piletimüügi tagasi teenida ja ka kasumisse jõuda. Samas Euroopa filmikunstiga enamasti suurt müügi edu ei kaasne ja see on jäänud sõltuma avaliku sektori toetustest.

Teleseriaale ja -saateid tootvad produktsioonifirmad on reklaamiga seotud kõige otsesemalt, kuna eratelekanalid, kes valdavalt nende tooteid ostavad, sõltuvad reklaami müügist. Ehk siis toodetav seriaal või saade peab end reklaamiga tasa teenima ja ka vahendajale tulu tooma¹³.

Reklaamiraha etendab olulist rolli ka kinofilmide järelmüügiturul televisioonis, kuna ka siin on reklaam filmide eratelekanalite näitamise eelduseks. Erandiks on kujunenud uudne, võrgupõhine videolaenus, mis võimaldab reklaami vaatamist vältida ja mille peamine müügitulu saavutatakse paketi- ja videolaenutustasude kaudu. Nii võib prognoosida, et reklaam liigub üha enam sellesse (internetipõhisesse) valdkonda, kus seda vältida pole võimalik. Kantar Emori reklaamituru uuringud näitavad, et peale langust 2012. aastal on internetireklaami käive, võrreldes kahe suurima tegija, televisiooni ja ajalehtedega, pidevalt kasvanud ning 2016. aastal tõusnud televisiooni järel oma osakaalult teisele kohale, edestades ajalehtede reklaamikäibe (joonis 3.8).

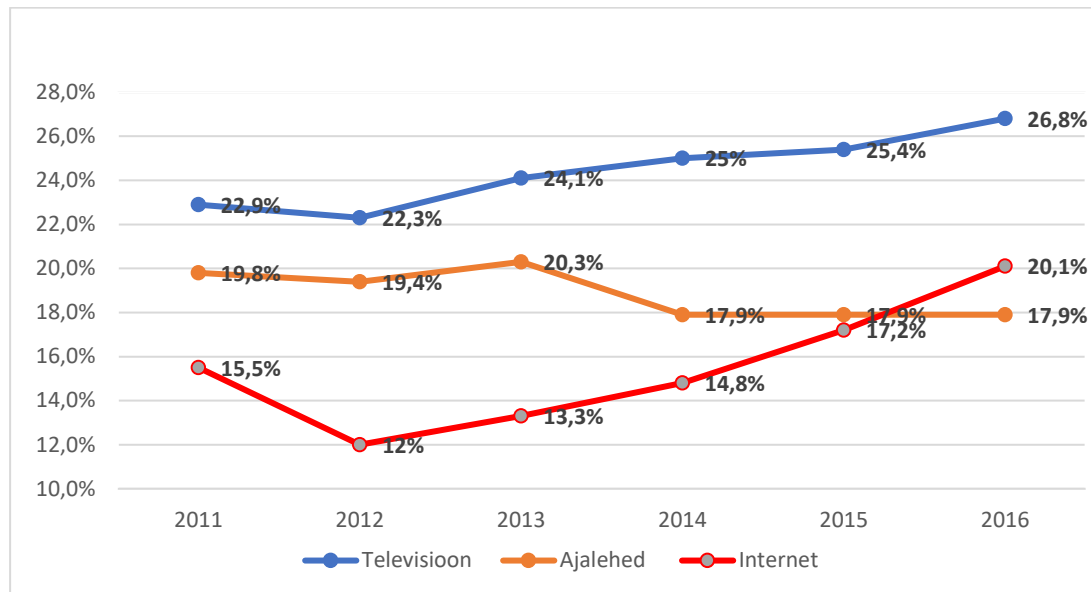
Teatud osakaalu TV kanalite ja teiste suurte mediakeskkondade reklaamikäibes on omandanud ka videoreklaam. Kantar Emori andmetel moodustas TV3 Play, Kanal 2 veeb ja Postimehe ning Delfi videoreklaami (voogedastuse) käive 2015. aastal 1,20 mln eurot ja 2016. aastal 1,53 mln eurot¹⁴.

Kuigi kunstifilmi tootja asub eraldi nišis, mille eesmärk pole toota filmi kui raha teenivat toodet, vaid kui kunsti, peab ka tema leidma endale rahastajad ja oma filmi hilisemad müügikanalid, asetudes nii samuti üldisesse suurde multimeedia keskkonda, konkureerides kõigega, mida mediakanalites vahendatakse, sh kogu Euroopa ja muu maailma filmikunstiga.

¹³ See tingimus ei kehti ERRi puhul, kelle põhiline tulu pärineb riigieelarvest.

¹⁴ Kantar Emor. <http://www.emor.ee/eesti-meediareklaamituru-2016-aasta-kaive-oli-941-miljonit-eurot/>

Joonis 3.8. Muutused reklaamituru osakaalus televisiooni, ajalehtede ja interneti võrdluses

Allikas: Kantar Emor

Kunstfilmi kõrvale asetub nn sõltumatu film (*indie* film ehk ka madala eelarvega film), mida tehakse suurtest filmitootjatest ja rahastajatest sõltumatult ja mille puhul järgitakse kunstilisi eesmärke, ning millest on põhjust üha enam rääkida. Digitaal tehnoloogia areng ja kättesaadav tarkvara internetis on muutnud sõltumatu filmitegemise ja ka levitamise oluliselt odavamaks ja lihtsamaks ning põhjustanud mitmel pool ka nn uue filmilaine sünni. Nii on võimaldanud tehnoloogia areng uue filmitegijate põlvkonna tuleku näiteks Pakistanis, kus filmitööstus tootis Bollywoodi eeskujul vaid meelelahutuslikke filme ja kunstfilmide tegijal puudus igasugune võimalus rahastust leida. Nüüdne digitehnoloogia võimaldab teha ka n-ö ilma eelarveta filme. See kõneleb ühelt poolt filmitegemise protsessi demokratiseerumisest, kuid teiselt poolt ka paradigma muutusest ning uutest võimalustest filmitegemise kultuuris ja rahastusmudelites (või pealesunnitud mudelite vältimises).

Eesti näitena võib välja tuua Veiko Õunpuu DCP (*Digital Cinema Package*) formaadis tehtud filmi „Roukli“ (2015), mis valmis Hooandaja 16 tuhande euro suuruse toetusega. Õunpuu hinnangul annab sõltumatus institutsioonidest suurema loomingulise vabaduse, võimaluse määrata ise oma tööüritmi ja vajadusel ka töö käigus stsenaariumit muuta¹⁵.

Eesti filmikunst jääb praegu suurte ambitsioonide ja piiratud võimaluste piirimaile ning püsib sõltuvuses riigi toetusest, vaatamata maailma mõistes vägagi tagasihoidlikele eelarvetele. Nagu osutab „Eesti filmi arengusuunad 2012-2020“, mille koostasid filmitegijad ja eksperdid ise, on põhiprobleemiks just riikliku rahastuse vähesus. Tabelis 3.42 ära toodud Kultuuriministeeriumi-poolne baasfinantseerimine ehk riigi poolt filmidele eraldatav baastoetus on jäänud samasse suurusjärku ehk 3,4-4,6 mln euro vahemikku. Täiendavat raha on toonud sihtotstarbelised toetused: Riigikantselei poolt 2014-2017 eraldatud toetused Eesti Vabariik 100 raames valmivatele filmidele ja Kaitseministeeriumi poolt 2014. aastal eraldatud ühekordne toetus mängufilmile „1944“. 2016. ja 2017. aastal lisandus täiendavalt Film Estonia toetus (vastavalt 500 tuhat eurot ja 1,16 miljonit eurot), mille eesmärk on toetada Eesti koostööfilme teiste riikidega.

¹⁵ Veiko Õunpuu alustab uue mängufilmi võtetega ning kogub Hooandja kaudu toetust. Postimees 9.06.2014.

Tabel 3.42. Riigieelarvelised toetused filmile ja Eesti filmi toetamine Eesti Filmi Instituudi poolt (tuhat eurot)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kultuuriministeerium	3 434	3 434	3 837	4 427	4 133	4 652*	4 159
Film Estonia toetus	0	0	0	0	0	0	1 160
Riigikantselei toetus EV 100	0	0	0	280	670	3 238	3 825
Kaitsemin. toetus mf "1944"	0	0	0	520	0	0	0
EFI eelarve kokku	3 620	3 881	4 043	5 347	5 142	8 343	9 628
EFI toetused filmidele	3 088	3 111	3 091	3 914	3 907	7 158	6 647

* See toetussumma sisaldab ka kultuuriministeeriumi poolt eraldatud 500 tuhat eurot Film Estonia pilootprojektiks
Allikas: Eesti Filmi Instituut (eelarved 2011-2017)

Üks küsimus, mis eelneva taustal üles kerkib, on see, kas sihtotstarbeliste toetustega enam kui kaks korda (võrreldes 2013. aastaga) suurenenud Eesti Filmi Instituudi eelarve maht säilib; teine küsimus on see, kas see maht ja kogu filmikunsti toetamise maht avalikust sektorist vastab ootustele ja vajadustele.

2015. aastal jõudis Eesti Filmiinstituudi andmeil filmilevisse 63 ja 2016. aastal 40 Eesti filmi. Neist pikki mängufilme toodeti 2015. aastal 78 ja 2016. aastal 10. Neile lisandusid animafilmid, dokumentaalfilmid ja lühimängufilmid (vt tabel 3.2). Kõik toetusmeetmed kokku (EFI, Kultuurkapital, EURIMAGES fond, MEDIA programm) tõid 2015. aastal Eesti filmikunsti 7,7 ja 2016. aastal ligi 11,7 miljonit eurot. Arvestades, et Eesti pikkade filmide eelarved jäävad keskmiselt 1-2 mln euro piiridesse (kui üksikud suurema eelarvega erandeid mitte arvestada), siis oli avaliku sektori poolne finantseerimine enam kui napp ja filmitootjad võisid leida end kergesti rahalistes raskustes. Näiteks kirjeldasid Eesti Päevalehes Nukufilm OÜ raskusi juhatuse liikmed Andres Mänd ja Märt Kivi, kelle arvates kunstimajandus, k.a filmitööstus on olnud „paras ellujäämiskursus“. Mäe ja Kivi hinnangul on Eesti filmi riiklikud toetussummad stagneerunud ega käi kooskõlas riigieelarve suurenemisega. Nad märkisid samas, et Nukufilm otsib siiski ka ise lahendusi, kuidas „riigi nabanöör“ vabaneda. Kolm miljonit eurot kogu Eesti filmile, nagu Nukufilmi esindajad märkisid, on vähe. Samas läinuks töös olnud täispika nukufilmi „Morten“ tootmine, mida oleks võimalik ka filmiturul müüa, maksma 6,2 miljonit eurot¹⁶.

Üheks suunamuutuseks lahenduste leidmisel oli Film Estonia toetuskava, mille kaudu soovib Eesti Filmi Instituut meelitada Eestisse tootjaid ja finantsvahendeid teistest riikidest ning panna Eesti filmitootjad koostööd tegema. 2016 – 2017 aastateks oli sellele meetmele eraldatud 1,5 mln eurot. Tegemist on nn kulutagastamise (*cash-rebate*) toetuskavaga, millega tagastatakse välismaistele filmitootjatele Eestis filmi tootmisega tehtud kulutused kuni 30% ulatuses.

Eesti Filmi Instituudi juhataja Edith Sepa sõnul on riigi seisukohalt vaadates EFI eelarve küll alates 2014. aastast näiliselt tõusnud, kuid see on veidi eksitav:

„Filmitootmise baasfinantseerimine on võrreldes kümne aasta taguse ajaga tõusnud väga vähe ehk põhimõtteliselt jäänud samaks. Küll on 2015-2017 on EFI saanud täiendavat raha läbi kahe erineva projekti – tagasimakse fondi ehk Film Estonia tegevuskava kaudu (2016 - 0,5 mln; 2017 – 1,16 mln ja 2018 – 2 mln) ja EV 100 filmiprogrammi kaudu (kokku 9,5 miljonit eurot, mis jagunes 4 aasta peale 2015-2018).

¹⁶ Katariina Rebane. „Nukufilm püüab kriisist välja rabelda“. EPL 3.11.2017, lk 16-19.

Järgmise viie aasta jooksul sõltub Eesti filmi püsijäämine otseselt EFI baasfinantseerimisest ja selle tõusust samaväärselt EV 100 filmiprogrammi lisarahastusega. See oli ka EV100 filmiprogrammi üks algsetest eesmärkidest.

Praegu on EFI otsene filmide tootmisesse suunatud eelarve 3,5 miljonit eurot, millele peab järgmiste aastate jooksul lisanduma 9,5 miljonit eurot. Kui 2019. aastal lisandub loodetavasti 1,65 miljonit, siis on tootmise baasfinantseerimine 5 miljonit eurot. Paraku ei ole võimalik selle summaga tagada praeguseks saavutatud kõrget tootmisvõimekust. Aastatel 2020-2023 on filmitootmise vajalik baasfinantseerimise lisasumma 7,5 miljonit, sest sellisel moel on võimalik säilitada Eesti filmi tootmine tõsiseltvõetava kunstivormina kogu Euroopa filmitööstuse konkurentsis.“

Kui eelmine (2013. aastal valminud) Eesti Konjunktuuriinstituudi loomemajanduse uuring märkis, et filmitootmise ettevõtted ei saa pikas perspektiivis ja suures osas tugineda riigi toetusele, siis 2015. aastaks veel olulisi muutusi polnud toimunud. Teatud areng selles suunas leidis aset 2016. ja 2017. aastal, kus erasektori toel valmis mitu suurt filmi („Klassikokkutulek“, „1944“) ja ainult erasektori rahaga 2 filmi („Svingerid“ ja „Neljas öde“). Lisaks on muutunud regulaarseks kinode miinimumgarantii andmine filmitootjale. Filmitegijad ise, eesotsas filmitootmise klastriga on teinud ettepaneku, et sisukasutajad (online, kinod, TV) toetaksid sisutegijaid (filmiseaduse idee). Filmitootmise rahastus ei peaks koosnema ainult riigiabist, vaid ka teatud maksude ümbersuunamisest filmide tootmisesse.

Filmitootmise teenuste osas oli 2015. aasta edukam kui 2016. aasta. Äriregistri andmeil osutati 2015. aastal audiovisuaalsed teenuseid välisettevõtetele 174 tuhande euro ulatuses ja 2016. aastal 88 tuhande euro ulatuses. Selle sektori kogu müügitulu oli 2015. aastal 11,2 mln eurot ja 2016. aastal 7,4 mln eurot.

Siiani ei ole edenenud kõrgtehnoloogilise tootmisbaasi loomine Eestisse, mille puudumine takistab tehniliselt keerukamate filmide tootmist, Eestisse välisvõttegruppide toomist ning võimalusi vähendada filmitootmise tsüklilisust, nagu toob välja eelnev filmivaldkonna analüüs juba 2012. aastal.

Seniseid arengutrende vaadates võib loota, et aastast toodetavate Eesti filmide arv ei vähene. Samas, kui olulisi nihkeid finantseerimises või filmide tootmise mõttelaadis ei toimu, ei saa prognoosida ka filmide, eriti täispikkade filmide, arvu kasvu. Prognoosida võib samas väikese eelarvega digitehnoloogial põhinevate filmide tootmise suurenemist.

Ühe olulise nihkena filmilevis on toimunud videolaenutusteenuse pakkumine suurte telekommunikatsiooni- ja otseselt videolaenutusega tegelevate ettevõtete pool. Eesti televaatajale pakkusid 2017. aasta seisuga videolaenutusteenust Telia Eesti AS ja Elisa Eesti AS (millega 2017. aastal liitus Starman AS), internetipõhiselt ka Vifi videolaenutus. Võrgu vahendusel kättesaadavad suuremad rahvusvahelised teenusepakkujad on Netflix ja Amazon Prime Video.

Kui kõnelda Eesti filmipoliitikast, siis pole ka siin toimunud väga suuri muutusi. Eesti filmitegijate ja ekspertide analüüs eespool tõi juba 2012. aastal välja, et puudub nüüdisaegne filmipoliitika, mis piiritleks riigi kohustused ja vastutuse filmivaldkonna kui terviku arengu eest. See puudus veel ka 2017. aastal. „Eesti kultuuripoliitika põhialused 2020“ sõnastab vaid väga üldise eesmärgi – toetada filmide tootmist mahus, mis loob eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks Eestis ja vaatajate huvi kasvuks, kuid detailsemat poliitikat pole sõnastatud ja vastavalt ka rahalisi meetmeid olulises mahus lisatud, kui välja arvata sihtotstarbelised toetused Eesti Vabariik 100 raames.

4. jaanuaril 2013 jõustus muudatus, millega Eesti Filmi Sihtasutuse asemel asus tegutsema Sihtasutus Eesti Filmi Instituut, mis oli filmipoliitika suunamiseks vajalik samm, kuid üldisem kultuuripoliitika, millega määratakse ka valdkonna rahastamine, tuleks sõnastada valitsuse ja Riigikogu tasandil. Praegu toetab riik filmikunsti mahus, millest piisab tegelikult ju vaid ühe (Eestis mõistes) veidi suuremamahulisema filmi tootmiseks. Samas tõenäoliselt ei jõua euroopalik filmikunst, eriti väikese vaatajaskonnaga Eestis, kunagi isetasuvuseni ja selle riiklik toetamine on paratamatu ka tulevikus. Eesti rahvusliku filmikunsti arenguks peaks selle rahastus avaliku sektori vahendeist kasvama.

Põhimõtteliselt on samadel lähtekohtadel kogu Euroopa filmikunst laiemalt. *European Film Agency Directors (EFADs)* valmivas visioonidokumendis¹⁷ rõhutatakse nii filmitootmiseks vajaliku seadusandluse väljatöötamist, avaliku sektori toetust filmikunstile kui ka filmitootjate koostööd, et luua Euroopa filmikunsti toetav regulatiivne ja ärikeskkond. Samas dokumendis märgitakse, et Euroopa film jääb ka tulevikus sõltuma avalikust toetusest, kuid on oluline, et leitakse ka teisi finantseerimise allikaid.

¹⁷ EFADs Vision working document on future of film: Towards a Strong, Sustainable and Dynamic European Film Industry and Culture in 2030. <http://www.efads.eu/common-positions/efads-vision-working-document-on-future-of-film-towards-a-strong-sustainable-and-dynamic-european-film-industry-and-culture-in-2030.html>

3.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

Valdkonna töö on läbi arutatud 12. veebruaril 2018 toimunud ümarlaul.

Nimi	Organisatsioon, Ettevõte	Osalemine ümarlaul
Edith Sepp	Eesti Filmi Instituut	✓
Eda Koppel	Eesti Filmi Instituut	✓
Kristina Märtn	Eesti Filmi Instituut	✓
Kadri Vaas	Eesti Kinoliit	✓
Tiina Loka	MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival	✓
Indrek Ibrus	TLÜ Balti filmi, meedia, kunstide ja kommunikatsiooni instituut	✓
Marianna Kaat	Dokumentalistide Gild	✓
Eero Johannes	Audiovisuaalautorite Liit	✓
Jaak Tammeraru	Eesti Ajakirjanike Liit	✓
Marge Liiske	Eesti Filmitööstuse Klaster	
Riina Leinbock	Statistikaamet	
EKI partneritest osalesid		
Anu-Maaja Pallok	Kultuuriministeerium	✓
Mati Kaalep	Kultuuriministeerium	✓
EKI töögrupist osalesid		
Ülo Mattheus	Eesti Konjunkturiinstituut	✓
Evelin Ahermaa	Eesti Konjunkturiinstituut	✓
Marje Josing	Eesti Konjunkturiinstituut	

LISA 3.1. Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmise valdkonna tegevused Eesti majandustegevuse klassifikaatori (EMTAK) järgi

59111 Kinofilmide ja videote tootmine

- filmide (mängu-, dokumentaal- ja animafilmide) tootmine
- kino- ja telefilmide tootmine (k.a animafilmid)
- propaganda- või reklaamfilmide ja -videote tootmine

59112 Telesaadete tootmine

- telesaadete tootmine (otsesaated või salvestused), nt intervjuud, meelelahutussaated, spordi- reportaažid jne
- telereklaamide tootminekinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad

59121 Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad

- kinofilmide, videote ja telesaadete montaaž
- algus- ja lõputiitrite lisamine
- kodeeritud ja kodeerimata subtiitrite lisamine
- arvutigraafika, animatsioon, visuaalsete eriefektide loomine – filmilintide ilmutamine ja töötlemine – filmilaborite tegevus (k.a animafilmilaborid)
- värvikorrektsioon ja digitaalrestaureerimine
- helimontaaž ja -dublaaž

59131 Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine

- kinofilmide, videote, DVD-de jms filmitoodete levitamine (nt kino- ja telelevi)
- kinofilmide, videote ja DVD-de leviõiguste omandamine

59141 Kinode ja kinoklubide tegevus

- kino- ja videofilmide linastamine
- kino- ja videofilmide linastamine vabas õhus (vabaõhukinod) või mujal